

"חוקים פהודתם"  
הלכות בנידוד אב זאב (י)

# לב שזמע

שיעורי הרה"ג  
רבי שמעי' לעזו שליט"א  
דומ"ץ קהל יטב לב דסאטמאר  
לונדון

על פרשת השבוע

פרשת בשלח

ניתן לשמוע השיעורים ב'קול הלשון'

020 81917000

[ex3,1.11.1]

שגיאות מי יבין - אי אפשר לבר בלא תבן  
בבקשה, המוצא שגיאה כלשהוא יואיל להודיע למו"ל למען יתוקן אי"ה

להערות והארות ולקבלת הגליון

יש לשלוח לאימעל: [levshomeya@gmail.com](mailto:levshomeya@gmail.com)



לעילוי נשמת

הרה"ח מקים עולה של תודה

ר' ישעי' זאב בן הרה"ח ר' ישראל ישכר זלה"ה

גלב"ע י"ב תשרי תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך: יצחק אייכלר

052-7121811

סדר ועימוד: א. י. גרינוואלד

054-8494370

# תוכן הענינים

## ה ..... כח הבטחון והאמונה הכריע את הכף לטובה ונבקע הים

☆ מה תצק אלי ☆ בזכות האמונה הוכרע הכף לטובה והתגברה מדת הרחמים כנגד מידת הדין ☆ בשכר האמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה ☆ בני ישראל היו ראויים לראות במפלתן של רשעים אחר שניצלו בזכות עצמן - בזכות האמונה ☆ על ידי האמונה זוכה שימלא משאלות לבו

## ט ..... קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף

☆ לגוזר ים סוף לגזרים ☆ קשין מזונותיו וכו' - מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של ישראל ☆ ויצעקו בני ישראל אל ה' - שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן ☆ כשצריך ישועה בענין הפרנסה או הזיווג - יגביר את האמונה כמו בקריעת הים ותיכף יושע ☆ קושי הפרנסה והזיווגים 'מחמת שכל אחד תולה בסיבה בלי אמונה' ☆ מזונות האדם יהיו מוקפין באמונה כדוגמת קריעת הים שהיו 'המים להם חומה מימינם ומשמאלם' ☆ ללמוד מקריעת ים סוף שלא להקשות קשיות על עיכוב הפרנסה ☆ השלך על ה' יחבך והוא יכלכלך

## יז ..... שבת שירה - גודל יקר מעלתה

☆ בשבת זו מאירה הארת קריעת ים סוף בבחינת 'נפש' והיא יתרה במעלתה יותר משיעיר של פסח ☆ מכח האמונה שזוכים לה בשבת קודש - יכולים לשורר את השירה ☆ שירת הים כותבים אותה בשלושים שיטות ☆ על ידי השירה מתגלה כתר מלכותו ית' ☆ בשעה שהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו - נותן הנחה למדינות ☆ על ידי אמירת שירת הים נתיישרה מלכותו ית' בעולם ☆ יושב תהילות ישראל

## כא ..... שירת הים - מעלתה וסגולתה

☆ אז ישיר משה ובני ישראל ☆ את השירה הזאת ☆ האומר את השירה בשמחה רבה ובנעימה - גורם עליו ונחת רוח לשכינת עוזנו ☆ שורש השירה נובע ממה שאנו בניס לה' ודרך העלול להשתוקק אל עילתו ☆ השירה היא ענף ממצוות אהבת ה' ☆ ויאמרו לאמרו' - לעתיד לבוא ☆ בשירת הים מתעטרת כנסת ישראל באותו כתר שעתידי הקב"ה לעטר את מלך המשיח

## כו ..... עבודת ימי השובבי"ם - 'לכו ועסקו בתורה'

☆ בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ☆ זאת התורה לעולה למנחה וכו' ☆ לימוד תורה והלכה מתוך עיון וליבון מברר את חלקי הטוב וניצוצי הקדושה ☆ על ידי התורה מבררים את ניצוצות הקדושה שבשער הנ' ☆ על ידי תשובה זוכים לטעום את מתיקות התורה ☆ 'עסקו בתורה וחיו' - עיקר מצות לימוד התורה להיות שמח ומתענג בלימודו



## פרשת בשלח

### כח הבטחון והאמונה הכריע את הכף לטובה ונבקע הים

☆ מה תצעק אלי ☆ בזכות האמונה הוכרע הכף לטובה והתגברה מדת הרחמים כנגד מידת הדין ☆ בשכר האמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה ☆ בני ישראל היו ראויים לראות במפלתן של רשעים אחר שניצלו בזכות עצמן - בזכות האמונה ☆ על ידי האמונה זוכה שימלא משאלות לבו

#### מה תצעק אלי

**וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה,** מַה תִּצְעַק אֵלַי, דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיִּסְעוּ' (יד טו). כתב האבן עזרא (יד טו) בזו הלשון "מה תצעק", יש אומרים, כי משה צועק אל ה'. וזה איננו נכון, כי כבר דָּבַר לוֹ (יד ד) 'אֶכְבְּדָה בַּפֶּרֶעַה', רק נאמר אל משה שהוא כנגד כל ישראל - בעבור שצעקו בני ישראל אל ה'. והקשה עליו הרמב"ן 'למה אמר 'מה תצעק אלי', ראוי להם לצעק' (ועיין שם מה שתירץ עפ"י המכילתא).

כי הלא זה עתה הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים בניסים ובנפלאות, באותות ובמופתים, ועתה עליכם להתחזק באמונה וביטחון בישועתי הקרובה לבוא, ולכן 'דבר אל בני ישראל ויסעו'.

**וּבֵיתֶר** ביאור יתבאר עפ"י המובא בגמ' (ברכות לב:) בזו הלשון "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני" (ישעיהו מט יד). היינו עזובה היינו שכוחה. אמר ריש לקיש, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, אדם נושא אשה על אשתו ראשונה - זוכר מעשה הראשונה, אתה עזבתני ושכחתני. אמר לה הקב"ה: בתי, שנים עשר מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל, ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון, ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון, ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון, ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא, ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות ושישים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד

**ונראה** לומר, שכשראו ישראל את הים לפנייהם והמצרים מאחוריהם והמדבר סביבותיהם, הם צעקו מתוך סערה ובהלה, וכמו שנאמר (יד ז) 'וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם, וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', ועל כך אמר הקב"ה למשה 'מה תצעק אלי', כלומר, אל לכם לצעוק מתוך בהלה, כאילו עזבתי אתכם והנחתי אתכם למיתה,

תפלתו ואמר לו ה': 'הרם את מטך' וגו' (יד טז). אם כן קבלנות זה שאמר 'מה תצעק אלי', למה. עוד קשה אומרו (יד טו) 'דבר אל בני ישראל ויסעו', להיכן יסעו אם רודף מאחור והים לפניהם. ואם הכוונה אחר שיבקע הים, אם כן היה לו לומר 'הרם את מטך' וגו' ואחר כך יאמר 'דבר אל בני ישראל' וגו'.

**אכן** יתבאר הענין על פי מאמרם ז"ל (זוה"ק פר' תרומה קע.), שישאל היו נתונין בדין 'מה אלו אף אלו'. ודבר ידוע הוא, כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה יוסיפו כח במדת הרחמים, ולהיפך - בר מינו, ימעטו הכח. והוא אומרו (דברים לב יח) 'צור ילדך תשוי'.

**והנה** לצד שראה א-ל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לְצַדֵּק ישראל, אבל אין כח ברחמים לצד מעשיהם כזכר, אשר על כן אמר למשה תשובה נצחת 'מה תצעק אלי', פירוש, כי אין הדבר תלוי בדין, הגם שאני חפץ עשות נס, כיון שהם אינם ראוים - מדת הדין מונעת, ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת.

**ואמר** אליו 'דבר אל בני ישראל'. פירוש, זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים, דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים

ימות החמה, וכולן לא בראתי אלא בשבילך, ואת אמרת עזבתני ושכחתני, 'התשכח אשה עולה'<sup>א</sup>.

**וכך** לדורי דורות, עלינו לדעת שאין שום מצב בעולם שיהודי יהיה עוזב חלילה, כמאמר נעים זמירות ישראל (תהלים צד יד) 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב'. וגם מי שעומד במצב דומה ליוצאי מצרים, שלפניהם היה הים ומאחוריהם המצרים וסביבותיהם הקיפם המדבר, אל לו להתייאש וליפול ברוחו, כמאמר הכתובים (בראשית יח יד) 'היפלא מה' דבר', 'הידי ה' תקצר' (במדבר יא כג)<sup>ב</sup>.

### בזכות האמונה הוכרע הכף לטובה והתגברה מדת הרחמים כנגד מידת הדין

**ולא** זו בלבד שלא היה לבני ישראל לצעוק בתפילתם, אלא שהצעקה לא היתה מועילה להם מאומה. כיון שמגודל התעצמות מידת הדין עליהם, לא היתה התפילה והצעקה מועילה להם - זולת האמונה והביטחון, וכפי שכתב האור החיים (יד טו) דברים נפלאים בזו הלשון 'מה תצעק אלי'. קשה, ולמול מי יצעק אם לא לה' אלוקינו. ובפרט בעת צרה, דכתיב (יונה ב ג) 'קראת מצרה לי'. 'מן המצר קראתי י-ה' (תהלים קיח ה). ואם לצד שהרַבָּה להתפלל, הלא כל עוד שלא נענה מהעונה בצר לו - לא ירף מתפלה. עוד רואני כי נתקבלה

**א.** הוא המשך הפסוקים שם (פסוק טו) 'התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה, גם אלה תשכחנה, ואנכי לא אשכחך'.

**ב.** בדרך רמז יש לפרש את מה שנאמר (תהלים צג ד) 'מקולות מים רבים אדירים משברי ים, אדיר במרום ה''. שבקריעת ים סוף בתוככי מים רבים אדירים משברי ים, התגלה לפני כל העולם כולו עד כמה 'אדיר במרום ה''.

ישמעאל פרשה ו ד"ה וירא ישראל) בזו הלשון 'גדולה האמונה שהאמינו ישראל במי שאמר והיה העולם, שבשכר שהאמינו ישראל בה' - שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה, שנאמר 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו', ונאמר 'אז ישיר משה ובני ישראל'. וכן אתה מוצא, שלא ירש אברהם אבינו העולם הזה והעולם הבא אלא בזכות אמנה שהאמין בה', שנאמר (בראשית טו ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה".

**ואמונה** זו אינה מה שהשכל מבין מעצמו, אלא מה שהוא למעלה מהשכל וההבנה. ומשום כך זכו ישראל לומר כאחד אותה שירה 'אז ישיר וכו' - מילה במילה, פסוק אחר פסוק, וכמובא בשם משמואל (הגדה של פסח ד"ה ויאמינו בה') בזו הלשון "ויאמינו בה", במדרש רבה בזכות האמונה זכו ישראל לומר שירה על הים, שנאמר 'ויאמן העם' ויאמינו בה". נראה דהנה אמונה היא דבר למעלה מן השכל, דדבר שהשכל מחייב לא נקרא אמונה, והוא גלגולת שמקיף על המוח, ועל כן זכו לרוח הקודש וכווננו כולם לומר שירה מלה במלה כאחד - למעלה מהשכל ומוח האדם, וזה (תהלים קו יב) 'ויאמינו בדבריו - ישירו תהלתו'.

**בני ישראל היו ראויים לראות במפתן של רשעים אחר שניצלו בזכות עצמן - בזכות האמונה**

**וראה** בחתם סופר (אורות חתם סופר פרשתו, ד"ה וירא ישראל את מצרים) מה שכתב

- קודם שיחלק - על סמך הבטחון, כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים. 'ואתה הרם את מטך', פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים, כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה. ותמצא שכן היה, וצדיק הראשון הוא נחשון בן עמינדב ונכנס עד גרונו ולא נבקע הים - עד שאמר כי באו מים עד נפש כמאמרם ז"ל (סוטה לו), ובזה נתישבו הכתובים על נכון.

**ונראה** לי לומר, כי רשם ה' לומר להם טעם תגבורת הדין עליהם, לצד שהם המעיטו בלבם האמונה ואמרו: 'אלא טוב לנו את עבוד מצרים' (יד יב), לזה צוה ה' לעשות כנגד עון זה הצדקת האמונה בכל תוקף. גם בזה רמזם לדעת הסובב תגבורת הדין מחדש'.

**ויש** ללמוד מדבריו הק' עד כמה גדול כוח האמונה והביטחון. שבמקום שהתפילה והצעקה אין להם כוח לבטל את הקטרוג, גדול כוח האמונה והביטחון בה' להועיל לגדל ולחזק את מידת הרחמים כנגד כל הדינים והקטרוגים, בבחינת מה שנאמר (תהלים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמוות, לא אירא רע - כי עתה עמדי'<sup>2</sup>.

**בשכר האמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה**

**וגדול** כח האמונה שבזכותה שרתה עליהם רוח הקודש לשורר את שירת הים, כדאיתא במדרש (מכילתא דר'

ג. ונראה לרמוז את דברי האור החיים במה שכתב רש"י (ד"ה דבר אל בני ישראל ויסעו) 'אין להם אלא ליסע, שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם, והאמונה שהאמינו בי ויצאו - לקרוע להם הים'.

זרועה', מאז זכו ישראל לראות בעיניהם אבדון שונאיהם, כי מאז ניצולו בזכות עצמם, כמ"ש חז"ל (עין רש"י ד"ה דבר אל בני ישראל ויסעו) 'כדאי זכות האמונה, שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים'.

### על ידי האמונה זוכה שימלא משאלות לבו

**וכך** כל יהודי ויהודי שמאמין בה', זוכה שיתמלא מבוקשו לטובה – בזכות אמונתו, כמובא בקדושת לוי (פר' שופטים ד"ה תמים) בזו הלשון 'הכלל הוא, כי הבורא ברוך הוא דרכו להטיב, ובפרט לישראל עם קרובו שנקראים 'בנים' למקום (דברים יד א; אבות פ"ג מ"ד), ובודאי האב ממלא חסרונו ורצון בנו קודם שיצטרך, ובודאי אדם אשר יש לו אמונה כזאת בהבורא, בודאי ממלא לו חסרונו. וזהו הרמז 'תמים תהיה עם ה' (דברים יח יג), כלומר, כשאתה על זה הבחינה, בחינת השלימות, שיש לך אמונה בבורא ברוך הוא – שבודאי ימלא לך חסרונו, אז תדע שבודאי 'עם ה' אלוקיך', שבודאי ה' עמך'.

**ועיין** במצודת דוד שפירש את הפסוק (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', בזו הלשון 'קוה' – ואמרתי אל נפשי, קוה אל ה' וחזק בהבטחתי, וזכות האמונה – היא היא אשר עמדה לי<sup>1</sup>.

על מה שישראל ראו את עונשם של המצרים, כמו שנאמר (יד ל) 'יירא ישראל את מצרים מת על שפת הים', בא להם בזכות עצמם ולא רק בזכות אבותם. וזו לשונו 'הנה הניצול בזכות עצמו זוכה לראות במפלת שונאיו, אבל הניצול בזכות אחרים, כגון בזכות אבותיו, אסור לו לראות במפלת שונאיו, ואם יראה – יענש, כאשתו של לוט (רש"י בראשית יט ז). ושמעתי על זה מאדוני מורי ורבי בעל המחבר ספר הפלאה, שזהו פירוש מה שכתוב (תהלים קיח ז) 'ה' לי בעוזרי', פי' בשבילי וזכותי, על ידי זה 'אני אראה בשונאי', ודברי פי חכם חן (וכן כתב בפנים יפות, בראשית יט כו ד"ה ותבט).

**והנה** במצרים היו ישראל בבחינת 'ערום ועריה' ממצות (עין מכילתא דר' ישמעאל פר' בא פר' ה' ד"ה והיה לכם), ולא ניצולו אלא בזכות אבותם, כמו שנאמר (ב כד) 'ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב וגו' וידע אלקים, ולכן כתיב (לעיל יב כב) 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר', ולא זכו לראות במפלת הבכורים. אמנם אחר כך האמינו בה' ויצאו ממצרים, כמו שאמרו חז"ל על הפסוק (יב ט) 'וגם צדה לא עשו להם', מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו האיך נצא למדבר בלא צדה, אלא האמינו והלכנו. הוא שמפורש בקבלה (ירמיהו ב ב) 'זכרתי לך חסד נעורייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא



**ד.** באוצר הרבי ר' העשיל מובא בזו הלשון 'במכילתא כאן איתא, שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בשכר האמונה. וזכו ושרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה. ויש להבין למה באמת



## קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף

★ לגוזר ים סוף לגזרים ★ קשין מזונותיו וכו' - מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל ★ ויצעקו בני ישראל אל ה' - שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן ★ כשצריך ישועה בענין הפרנסה או הזיווג - יגביר את האמונה כמו בקריעת הים ותיכף יושע ★ קושי הפרנסה והזיווגים 'מחמת שכל אחד תולה בסיבה בלי אמונה' ★ מזונות האדם יהיו מוקפין באמונה כדוגמת קריעת הים שהיו 'המים להם חומה מימינם ומשמאלם' ★ ללמוד מקריעת ים סוף שלא להקשות קשיות על עיכוב הפרנסה ★ השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך

### קשין מזונותיו וכו' - מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל

**והנה** מצינו בספר עשרה למאה (מהרה"ק ר' צבי הירש מוואידיסלוב זיע"א - אביו של הרה"ק ר' שמחה בונים מפרשיסחא זיע"א, סוף דרוש א') שהביא תירוץ נפלא ביישוב הקושיא, וזו לשונו 'אבי, עפ"י דבריך הטובים אני מבין מה שאמרו חז"ל (פסחים קיח.) קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, שמלבד שלילת הדמיון והיחוס אשר בין מזונות לקריעת ים סוף, הנה עוד יקשו עלי דבריהם יותר מקריעת ים סוף, שאיך שייך לומר על בורא שמים וארץ מאפס המוחלט, שיהיה נמצא דבר שהוא קשה בעיניו לפניו.

### לגוזר ים סוף לגזרים

**איתא** בגמ' (פסחים קיח.) 'אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה, קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, דכתיב (תהלים קלו כה) 'נתן לחם לכל בשר', וסמיק ליה 'לגזר ים סוף לגזרים'. ופירש הרשב"ם (שם ד"ה כקריעת ים סוף) 'כלומר, נס גדול עושה לו הקב"ה למי שנותן לו מזונות - כאשר עשה לישראל שקרע להם ים סוף, ונפקא מיניה למבעי רחמי'. וכן אמרו חז"ל (סוטה ב.) 'קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף'. וכבר הקשו הקדמונים על מאמרי חז"ל אלו, היאך שייך לומר לשון 'קשה' לגבי הקב"ה, הלא הכל כאין לפניו, והוא הכל יכול וכוללם יחד.

דוקא בשכר האמונה. ויש לבאר, כי ידוע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קדושין לט:), ולכאורה קשה, הלא כתיב (ויקרא יט, ג) 'לא תלין פעולת שכיר אתך', וידוע שהקב"ה מקיים את כל התורה (שמות רבה ל ט), והיאך אם כן מקיים לאו זה ד'בל תלין'.

ונראה, דאיתא (בבא מציעא קי:.) שהאומר לחבירו צא שכור לי פועלים, אזי שניהם אינם עוברים משום 'בל תלין', זה לפי שלא שכרם וזה לפי שאין פעולתם אצלו. והנה. התורה הק' ניתנה לנו על ידי שליח - משה רבינו. וממילא אין הקב"ה עובר על 'בל תלין' - כששכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אמנם ידוע ש'אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו' (מכות כד.) ואם כן על אלו צריך הקב"ה ליתן שכר בזה העולם, דאי לאו הכי כביכול עובר על 'בל תלין', כיון שלא ניתנו על ידי שליח. ובזה יובן שפיר שבשכר מצות אמונה - 'אנכי ולא יהיה לך' - זוכים לשכר בהאי עלמא' (וכן מצינו בחיד"א נהל קדומים פר' ואתחנן אות ו).

את עולמו 'באתא קלילא דלית בה מששותא' (אקדמות), אלא הקושי הוא אצל המקבלים, שהמזונות או הזיווגים אינם באים אליהם תמיד בנקל - כקריעת ים סוף, והצד השווה שבשניהם, שתכלית הקושי היה מפני שהתאוה הקב"ה לשמוע את תפילתם של ישראל, וכמו שבקריעת ים סוף, הגם שהיה תנאי במעשה בראשית שיקרע להם הים, עד שהתפללו אליו ית' - הים לא נקרע, כך במזונות של אדם, מזונותיו מוכנים לו ממקור הברכה, אך מכיון שהקב"ה מצפה לתפילתן של ישראל, לכן הם קשים לבוא אליו עד שיתפלל וישפוך שיחו לפני ה'. והמתבונן בזה, יתרון לבו משמחה, שעם כל הקושי שעובר עליו, האמת שבפנימיות הדברים היא, שהקושי אינו בא מדינים וקטרוגים חלילה, אלא אדרבה מגודל החיבבות שהקב"ה מחבב את בניו אהוביו, ולפיכך הוא מצפה לשמוע את קול תפילתם ויחול לבם אליו.<sup>1</sup>

### ויצעקו בני ישראל אל ה'

#### - שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן

**ונראה** להסמיך את דבריו אל דברי המדרש רבה (פרשתן כא ה) 'כיון שראו ישראל שהיו מוקפין מג' רוחות, הים סוגר והשונא רודף והחיות מן המדבר, תלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו להקב"ה, שנאמר (יד י) 'ויצעקו בני ישראל אל ה''. ולמה עשה הקב"ה להם כך. אלא שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן. אמר ר' יהושע בן לוי, למה הדבר דומה, למלך שהיה בא בדרך והיתה בת מלכים צועקת לו: בבקשה

**ולפי** דבריך יובן, שהנה אמרו חז"ל (שמות רבה כא ו) על פסוק (יד כז) 'וישב הים לאיתנו', תנאי התנה הקב"ה עם הים שיקרע לפני ישראל. ולפי זה, כאשר הגיע הזמן - צאת ישראל ממצרים ורדיפת פרעה אחריהם על הים, היה ראוי שתיכף ומיד יקרע הים ויהיה קרוע ועומד וממתין עד יבואו ישראל לתוכו, כי כן היה התנאי. אבל לא כן עשה ה', אלא מקודם 'ויצעקו בני ישראל אל ה' (יד י), והכל על כוונה אחד, שהקב"ה רצה שיתפללו. וזה שאמרו 'קשים מזונותיו של אדם', רוצה לומר מה שתראה לפעמים שיקשה על האדם שיגיע אל מזונותיו, אעפ"י שמזונותיו קצובות לו מראש השנה. אל תתמה על החפץ, ודע שטעמו של דבר הוא כקריעת ים סוף, שהיה תנאי בתחילת מעשי בראשית, ואפילו הכי לא נקרע עד שהתפללו, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן, כנ"ל.

**בני**, יפה אמרת, ומצאתי סעד לדבריך. אמרו חז"ל (סוטה ב) קשה לזווגן כקריעת ים סוף, עפ"י מה שאמרו חז"ל (שם), מ' ימים קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני, ועם כל זה לפעמים יקשה על האדם שימצא זיווגו עד שיתפלל עליו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ח) על פסוק (תהלים לב ו) 'על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא' - זו אשה. והטעם הוא 'כקריעת ים סוף', כנ"ל.

**העולה** מן הדברים, שהקושי של המזונות והזיווגים אינו אצל הקב"ה שברא

ה. מצינו בערבי נחל (פר' וארא - דרוש א ד"ה יוצא מכלל) עצה למי שמתפלל וטרם נענה, מה יעשה וייענה. וזו לשונו 'יוצא מכלל דברינו, שלפעמים מתאחר בקשתו להתמלאות - עבור שחפץ

'השמיעני את קולך'. כיון שהתפללו, אמר הקב"ה למשה: מה אתה עומד ומתפלל, כבר קדמה תפלתן של בני לתפלתך, שנאמר 'מה תצק אלי'!

**כשצריך ישועה בענין הפרנסה  
או הזיווג - יגביר את האמונה  
כמו בקריעת הים ותיכף יושע**

**מהלך** אחר בביאור מאמרי חז"ל, מהו הקושי במזונות וזיווגים כקריעת ים סוף, למדנו ממה שכתב הרה"ק ר' לייבל איגר זיע"א בספרו תורת אמת (פרשתן ד"ה ונוכל), וזו לשונו 'שידוע פלא הלשון, איך שייך לומר דבר קשה לפני המקום ברוך הוא. ולדרכנו יש לומר, שחז"ל נתנו לנו עצה טובה, שבעת שיראה אדם עצמו בדוחק, וקשין מזונותיו של אדם, או בעניני זיווג, העצה היעוצה לזה, שיתנהג כמו בקריעת ים-סוף, שידוע מדרש חז"ל (שמות רבה כא ו) על הפסוק (יד כז) 'לאיתנו' - לתנאו, שתנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית, שיקרע הים לישראל, ויעברו בתוכו ביבשה, ואעפ"כ בתחילת חנייתם על הים ברדוף מצרים אחריהם, וישיגו אותם שם, לא

ממך, הצילני מיד הלסטים. שמע המלך והצילה. לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה, היה מתאוה שתדבר עמו ולא היתה רוצה. מה עשה המלך, גירה בה הלסטים כדי שתצעוק וישמע המלך. כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך: לכך הייתי מתאוה - לשמוע קולך.

**כך** ישראל כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם, התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר (ב כג) 'ויהי בימים הרבים ההם וגו' ויזעקו, מיד (להלן פסוק כד) 'וירא אלוקים את בני ישראל'. התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה וזרוע נטויה, והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת ולא היו רוצין. מה עשה, גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר (יד י) 'ופרעה הקריב, מיד 'ויצעקו בני ישראל אל ה'. באותה שעה אמר הקב"ה: **לכך הייתי מבקש - לשמוע קולכם**, שנאמר (שיר השירים ב יד) 'יונתי בחגוי הסלע', השמיעני קול אינו אומר, אלא 'השמיעני את קולך' - אותו הקול שכבר שמעתי במצרים, לכך כתיב

הש"י שיתפלל לפניו. ובזה נראה לומר ביאור מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים פ א) 'חנני ה' כי אליך אקרא כל היום'. ויש לבאר דבריו, דהא אין 'חנון' בכל מקום אלא מתנת חנם, ואין הצדיקים תולים במעשיהם הטובים (דברים רבה ב א, רש"י ז"ל דברים ג כג), וא"כ כיון דאמר 'חנני', א"כ מאי אמר עלה 'כי אליך אקרא'. ותו, מאי 'אקרא' לשון עתיד, והוה ליה למימר 'קראתי'. ועם האמור יובן, שאמר, 'חנני' - מיד, ואל תחוש שאתפלל לפניך, כי הנני מקבל עלי ש'אליך אקרא כל היום' - אפילו אחר שאשיג מבוקשי.

ג. מקובל בכמה קהילות של תלמידי הבעש"ט זיע"א, לומר בערב שביעי של פסח מזמור קז שבתהלים, ששם נאמר (פסוקים כג- כה) 'יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים, המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה. ויאמר ויעמד רוח סערה ותרוםם גליו. יעלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג. יחוגו וינועו כשכור וכל חכמתם תתבלע. ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם'.

שלימה שלא יעזוב אותנו וימציא לו עזרו מקודש. ובהגיעו לאמונה שלימה הזאת, וימציא עצמו לזה, אזי מתעורר לו חסד עליון גלות לו חלקו וחבלו.

**כי כן הנהגת השי"ת, ברא והכין הכל, שבזו הרגע שיאמין איש ישראל באמונה שלימה, יתן לו הטוב הצפון לו וכו'.** כי באמת אין הפרש בהנהגה – בין אז במדבר כשירד להם המון, ובין כעת אשר הפרנסה הוא מסיבות אחרות. העיקר הוא לדעת ולהכיר ולהאמין באמונה שלימה, כי הבורא ברוך הוא וברוך שמו משגיח על הכל, ו'לא על הלחם לבדו' וגו' (דברים ח ג). ולולי שפעו וחיותו השופע תמיד על ברואיו לא היו מתקיימים אף רגע אחד, רק הוא יתברך בחסדו מנהג עולמו ומכין מזון לכל חי, ויקווה לה' שיזמן לפניו מחייתו וכל עניניו – יהיה באיזה סיבה שיהיה, וממילא יצוה צור חסדו<sup>1</sup>.

**ויש** ללמוד מדבריו הנפלאים, שהקושי אינו אצל הקב"ה שהוא כל יכול ואין עוד מלבדו אפס זולתו, אלא הקושי הוא אצלנו – לפי חיות האמונה בקרבנו, שלפי חוזק ועוצם האמונה בקרבנו, תלויה

נקרע להם הים תיכף, אף שהיה הדבר מוכן ומזומן בתנאי מפורש מששת ימי בראשית, היה צריך מקודם שיאמינו בני ישראל בד', כדכתיב (יד טו) 'ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה', כי בתחלה באו לתוך הים בהיותו עוד ים – טרם נקרע, ואחר כך נעשה יבשה. וכמו שדרשו חז"ל (סוטה לז). שנחשון בן עמינדב קפץ לתוך הים תחילה, והיה אמונתם חזקה בד', כי כל יכול, והרבה ריוח והצלה לפניו. אם חפץ בהם ד', יוכלו לילך גם על פני המים, ומתוך אמונה זו נקרע להם הים, ויושע ד' להם. כן גם בכל הענינים הבאים לאדם בקושי, כגון מזונות. יאמין כי השי"ת יוכל להחיותו בריוח ממוצא פיו. ויוכל להמציא לו חיים יהיה איך שיהיה, ואחרי כי יאמין זאת באמונה שלימה, בודאי יפתח ד' לו את אוצרו הטוב המוכן לו, כי בודאי אוצר השפע אינו חסר כלום, רק האמונה מצד האדם, ותיכף כשיאמין באמונה שלימה, יתעורר ויתגלה לו השפע.

**וכמו** כן בעניני זיווגו, ידוע מאמר חז"ל (סוטה ב.) מ' יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני. נמצא כי באמת זווגו מוכן ואינו חסר – רק שיאמין באמונה

ז. פעם דיבר הרה"ק ר' נח מלעכאוויטש זיע"א עם חסידיו בענין אמונה ובטחון, וסיפר להם מעשה באיש פשוט שהגיע לאמונה פשוטה, וזה סיפורו: איש פשוט אחד ושמו הירשקע היה מתפרנס ממשא ומתן בשוק עם הנכרים שהביאו עורות, דבש, שעוה, חלב, שער וכדומה. והיו נוהגים אנשי השוק לצאת ב' וג' שעות קודם אור היום מחוץ לעיר לפגוש את הנכרים הנוסעים לשוק עם סחורתם ולקנות מאתם לפני בואם העירה, וזאת כדי להקדים את האחרים. והיה היום בא דרשן אחד לשבת קודש אל העיר ודרש בבית הכנסת מענין אמונה ובטחון בה', והסביר לכל שומעיו, שאין אדם נוגע במה שמוכן לחברו כמלא נימא (וימא לח.), ומאחר שהיה הדרשן ההוא ירא שמים ומאמין בכל ליבו, ננסו דבריו אל עמקי לבו של הירשקע ונקבעו היטב בתוכו.

**קושי הפרנסה והזיווגים 'מחמת שכל אחד תולה בסיבה בלי אמונה'**

**על** דרך זה מצינו בספר בנין שלמה (ליקוטים תלפיות, אות ו) בזו הלשון 'שמעתי מפה קדשו (של הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א), מה שאינא (פסחים ק"ח). 'קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף', וכן

ישועתנו וצדקתינו להגלות, וכלשונו הזהב 'ואחרי כי יאמין זאת באמונה שלימה, בודאי יפתח ד' לו את אוצרו הטוב המוכן לו, כי בודאי אוצר השפע אינו חסר כלום, רק האמונה מצד האדם, ותיכף כשיאמין באמונה שלימה, יתעורר ויתגלה לו השפע'<sup>1</sup>.

ויהי למחרת ביום הראשון של השבוע שהיה 'יום השוק', במקום לקום קודם אור היום, ללכת מחוץ לעיר לסחור עם הסוחרים - כדי שלא יקדמוהו אחרים, החליט הירשקע להישאר בביתו, שהרי הוא שמע מהדרשן שכל אשר מוכן לו יקנה גם בביתו, שהרי אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו. כשראתה אשתו שכבר הגיע הזמן לקום והוא עדיין שוכב על מיטתו, החלה לזרז אותו ולומר לו עד מתי תשכב, הלא הגיעה העת לקום וללכת אל הסוחרים. אך הוא השיב לה, דעי לך, כי שמעתי מהדרשן שאין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, וממילא למה לי ללכת בשלג ובקור לקדם את פני הנכרים, הלא אין מעצור לה' מלהושיע אותי גם בביתי. כששמעה את דבריו החלה לחרפו ולקללו, והוסיפה ואמרה לו, הנה הדרשן יקבל את שכרו בעד דרשתו ואילו אתה תשב לך בחיבוק ידים. אך הוא בשלו שוכב על מיטתו בטח ואינו משיב לה מאומה, אלא כחרש לא ישמע וכאלם לא יפתח פיו.

כשהנכרים עברו עם העגלות לפני ביתו, נשמע קול חבריו הקונים שמכים כף עם הנכרים לגמור מסחרם עמהם. ותאמר לו אשתו, האם משוגע או חסר דעה אתה, הלא חבריך יקנו כל הסחורה. ויען לה הירשקע: הנכרים אינם חולים מלבוא אל ביתי, ולא אני מי שאצא אליהם בקור כזה. והנה לפתע פתאום נשמע קול הנכרים אומרים: לא נמכור את הסחורה קודם שיבוא הירשקע. על אתר השיבו הסוחרים במרמה: הירשקע מת. השיבו הנכרים כנגדם: שקר אתם דוברים, ומיד החלו לדפוק על חלונו, וצעקו, הירשקע איפה אתה, קום. אז קם הירשקע ממשכבו ופתח להם את הדלת, ואותם הנכרים שהיה רגיל לקנות אצלם תמיד נכנסו אל ביתו וקנה מהם את הסחורות כמקודם בלי שום מחסור. מאותו היום ואילך לא היה הירשקע יוצא מפתח ביתו לקנות קודם אור היום, רק הנכרים היו מביאים אליו את הסחורה לביתו וכך היה קונה מהם, וכל ימיו היה מתפרנס בכבוד ובמנוחה.

סיים הרה"ק ר' נח מלעכאוויטש זיע"א, ואמר: 'זאת עלתה לו, יען כי היה איש פשוט והאמין בפשטות באמת, בלי שום תוספת שכליות עצות כלל, אבל מי שהולך בחקירות ומוסיף שכליות עצמו, קשה להשיג הדבר' (אור ישרים עמ' סו).

**ח.** מסופר מפי צדיקים, שבכפר אחד גר יהודי עשיר שעסק במכירת יין, לימים התהפך עליו הגלגל ונעשה עני ואביון, והיתה לו אם זקנה שצער בנה נגע אל ליבה והיתה מתפללת להקב"ה בעבורו. בכל פעם שהתפללה, היתה מייצעת כביכול להקב"ה כיצד לעזור לבנה. למשל, שימציא לפניו מציאה גדולה, או שיזכה בסכום כסף גדול מהלאטערי שיקנה, ועוד עצות מעצות שונות, אבל הבן נשאר עני ואביון.

או אלמוני, ואז 'קשה שיבוא אליו השפע' כאמור. או שאנו תולים את עינינו ותקוותינו במסובב הסיבה, שהכל נהיה בדברו, וממנו אנו ממשיכים עלינו שפע טובה ממקור הטוב והברכה<sup>ט</sup>.

### מזונות האדם יהיו מוקפין באמונה

#### כדוגמת קריעת הים שהיו 'המים

#### להם חזמה מימינם ומשמאלם'

**וראה בספר מאיר עיני חכמים** (מהרה"ק מאיר  
חיאל הלוי מאוסטראווצא זיע"א, ברכות ט:

'קשה זיווגם' (סנהדרין כב.). ובאמת איך שייך קישוי לפני השי"ת הבורא הכל. אך מחמת שכל אחד תולה בסיבה בלי אמונה, זה הוא קשה שיבא אליו השפע, אבל אם האדם ישים אמונתו בד' אין שום מסך, ונמשך לו הטוב כמו שיצא משרשו ממקור הטוב, עד כאן לשונו הטהורה'.

**וזה** עיקר הנסיון בכל מה שקורה עמנו בענייני פרנסה, זיווגים וכל כיו"ב, האם אנו סומכים על ה'סיבה' – איש פלוני

פעם אחת הגיע ערב שבת ועדיין לא היה בבית הבן מצורכי לכבוד שבת מאומה. לפתע נזכר שיש לו כמה בקבוקי יין שנשארו אצלו ממסחרו מימי עושרו, ואף נזכר באיש אחד שהיה נוהג לקנות אצלו יין בכל ערב שבת. ולפיכך ביקש מאמו שתנסה למכור בקבוק יין לאיש הזה, שמא ממנו תבוא לו הישועה להוצאות השבת. האם הלכה בעצת בנה אל האיש ההוא, אך כשהביאה לפניו את היין, הריח אותו ואמר לה שהיין אינו מריח טוב. בפחי נפש חזרה אל בנה וסיפרה לו מה שהיה, ובקושי גדול הוא הצליח להשיג לעצמו כדי מחייתו לצורכי סעודות השבת.

באחד מן הימים הגיע אצלם פריץ צעיר שהכיר את האיש עוד מהימים שהיה סוחר גדול. הפריץ הלזה לא ידע שאיש זה כבר איננו סוחר ביין וכבר איבד את הונו ורכושו הגדול, ובא אליו כמנהגו לקנות יין כאילו בא אל אחד מן הסוחרים המפורסמים. שאלו הפריץ, אמור לי, האם יש לך יין טוב עבורי. יש לי - השיבו היהודי. אם כן תנהו לי ואטעם ממנו - ביקש הפריץ. ירד היהודי אל המרתף ולקח את הבקבוק שלא הצליח למכור בערב שבת ההוא, ונתן לפריץ לטעום אותו. טעם הפריץ ונהנה ממנו עד למאוד, ושאלו כמה הוא רוצה עבור בקבוק זה. השיב לו היהודי, דינר זהב. שמע הפריץ והסכים לשלם לו, אך בתנאי שבעוד ימים מספר יביא אל הכפר שלו עוד אלף ושש מאות יינות כאלו. וכך סגרו את העסקה ביניהם, כשהוא נותן ומקדים לו ארבע מאות דנרי זהב על החשבון.

בשמחה מיהר היהודי וקנה בשוק את היין ההוא במחיר זול ביותר, והביא אותו אל לפריץ ביום שקבעו ביניהם. כשהגיע השליח אל הפריץ, התארחו בביתו כמה פריצים עשירים, שטעמו מן היין שהביא ונהנו מאד, ואף הם הזמינו אצל היהודי עוד יינות כאלו ונתנו לו כסף רב עליהם. וכך היהודי שירד מנכסיו מטה מטה, חזר ושלה ידו במסחר היין וה' הצליח דרכו והתעשר כבתחילה. לימים, נאנחה אימו הזקנה ואמרה: אני נתתי להקב"ה הרבה עצות כיצד להעשיר את בני, אבל עצה כזו לא עלתה על דעתי מעולם...

**ט.** מסופר מהבעש"ט זיע"א (הובא באמרי פנחס פר' מקץ), שפעם אחת נסע בדרך עם המגיד הרה"ק רבי מענדיל מבאר זיע"א, ויצמא המגיד מבאר למים. נענה הבעש"ט ואמר לו: אם יהיה לך

אמונה היה מקיפם מכל צד - 'והמים להם חומה מימינם ומשמאלם'. כמו כן צריך להיות מזונותיו של האדם, שהאמונה יהיה קודם פעולותיו ולאחר שעשה פעולותיו, רק באמצע יהיה עשיות האדם'.

### ללמוד מקריעת ים סוף שלא להקשות קשיות על עיכוב הפרנסה

**ובאילה** שלוחה (מהרה"ק רבי נפתלי אבדק"ק ליטאוויסק, בנו של הרה"ק ר' שמעון מיערוסלב זצ"ל) מובא מוסר ולימוד מקריעת ים סוף - שלא להקשות קושיות בעניני הפרנסה. וזו לשונו 'שמעתי מפה אדמו"ר הקדוש זללה"ה מהרי"א זללה"ה מזידיטשוב, שאמר בדרך הלצה ששמע בשם הרב רשכב"ה הקדוש מ' אלימלך מליזענסק. פעם נתאכסן באכסניא אחת, ושמע שסיפר הבעל אכסניא לאשתו בהתנערו ממשנתו ואמר לה בזו הלשון: וויא לאנג נאך וועליך מיר נאך בידעווינו, היינו מיר ועלין נאר עסין קאשי, לאזין מיר שוין עסין אמאל לאקשין'. ואמר מורי

ד"ה (ובדברינו) שהביא רמז ומשל מקריעת ים סוף על עבודת האמונה - יחד עם ההשתדלות. וזו לשונו 'דהנה באמת פרנסתו של האדם הוא הכל בהשגחה העליונה ואין מזונותיו באים על ידי כוחו של האדם, כמו שאמרה התורה אל תאמר כחי ועוצם ידי (עין דברים ח יז), אבל מ"מ אין לו לאדם לישוב בטל ולסמוך על אמונה ובטחון לבד, רק מחוייב לעשות פעולות ועשיות להביא טרף לנפשו, כמו שאמרו חז"ל (ספרי פר' ראה פיסקא קכג אות יח) "כול ישב בטל, תלמוד לומר (דברים טו יח) 'וברכך וכו' בכל אשר תעשה". אבל על כל פנים צריך להיות מוקף באמונה מכל צד, שגם קודם פעולותיו יאמין באמונה שמזונותיו באים בהשגחת הבורא יתברך שמו. וגם אחר שעשה פעולותיו להרויח מזונותיו, יאמין גם כן כי הכל הוא כח ד' ולא כח האדם עשה את החיל. וזהו עצמו היה הנס בקריעת ים סוף, שהיה יבשה בתוך הים, הכוונה, דכח האדם ושכלו בחינת 'יבשה', היה בתוך הים, דהיינו, דהים דהוא בחינת

בטחון אמיתי בהש"ת, הוא יזמין לך מים, וכך הווה. שלפתע הזדמן לפניהם גוי, ושאל אותם האם הם ראו סוסים משוטטים לעצמם, כיון שהוא מבקש את סוסיו שאבדו לו כבר ג' ימים. תוך כדי דיבורו, הם שאלוהו אם יש לו מים ברשותו, ונתן הגוי להמגיד מבאר מים לשתות, והלך לו. על אתר שאל המגיד את הבעש"ט, הלא תכלית אבידת הסוסים מהגוי היתה בכדי שילך לחפשם ויבוא לכאן למעני להרוות את צימאוני, ואם כן למה הוא נוסע זה ג' ימים לחפש אחריהם, ולמה לא בא תיכף לכאן בכדי שלא אצטרך לחכות ולצמא למים. השיב הבעש"ט זיע"א ואמר לו, שהקב"ה הזמין לו את המים כבר לפני ג' ימים, ואילו היה בך את הבטחון האמיתי בהש"ת שימלא לך את כל צרכך - היה הגוי בא מקודם. למעשה, באותו רגע שהגעת אל הביטחון הראוי, תיכף בא הגוי לתת לך את המים.

והאמת היא, שלבסוף אין למעשה ההשתדלות שייכות עם הפרנסה שבאה אליו, כמובא בחידושי הרי"ם (פסח ד"ה איתא) בזו הלשון 'איתא בגמ' (פסחים ק"ה). קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. יש לפרש, שכמו בים סוף היו בני ישראל בצרה מכל הצדדים, והישועה באה באופן שלא עלה על דעתם, כן פרנסה באה ממקום שאין מצפים לה".

שהיה הולך בדרך וחבילתו על שכמו וכמשא כבד יכבד ממנו, ויפגע בו סוחר אחד נוסע במרכבה רחבה, ויאמר אל העני: עלה על המרכבה ויעל וישב. והסוחר נוסע לדרכו. ויפן הסוחר אחר כך לאחוריו עבור איזה ענין, וראה כי העני יושב ומשאו על כתפו כאשר בתחילה. ויאמר אליו: מה לך עתה לשאת אותו, הניחהו בקרון והקל מעליך. ויאמר העני: די לך אדוני מה שתסבול משא גופי, תסבול עוד משא חבילתי. ויצחק ויאמר: סכל, הלא גם בהיות המשא על שכמך, מי ישא אותך ואת חבילתך.

**הנמשל,** אחר אשר כל העולם וכל הברואים עמוסים לכביכול, כמאמר הכתוב (ישעיהו מו ד) 'אני עשיתי ואני אשא, ואני אסבול', ואם כן אין לך לדאוג על משא חבילתך להניחהו גם כן, כמאמר (תענית ח:) 'מאן דיהיב חיי - יהיב מזוני', וזהו (תהלים נה כג) 'השלך על ה' יהבך', (כלומר המשא, כמאמר הגמ' ראש השנה כו: 'לא הוו ידעי רבנן מאי 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך'. אמר רבה בר בר חנה, יומא חד הוי אזלינא בהדי ההוא טייעא, הוה דרינא טינא (פירוש: משא), ואמר, שקול יהבך ושדי אגמלאי) והוא יכלכלך, והבן'.

הקדוש זללה"ה פירוש על שיחת תלמיד חכם הנ"ל, היינו מיר זאלין נישט אים גיין תמיד מיט קאשיות, נאר עס זאל שוין זיין לא-קשין.

**ונ"ל,** כי קשין מזונותיו של אדם, כי רחמנא ליצלן תמיד האדם מתרעם ונקשה לו על מידותיו ית"ש, מפני מה לזה כך ולזה כך. והתירוץ על זה 'כקריעת ים סוף', שראתה שפחה על הים וכו' (ילקוט שמעוני פרשתו רמז רמד), כי בכל עת ובכל שעה רואים בני אדם נפלאות תמים דעות בעסק פרנסתו, אשר לפי מיעוט ערכו ופחיתתו, והשי"ת זן ומפרנסו ומזמין פרנסתו לפי העת והשעה, כמו שהיה בקריעת ים סוף, אשר הישועה היתה לפי הצורך השעה, ו'בעתיקא תליא מלתא', ועל זה אמרו בזוה"ק (פרשתו דף נב:). 'ויתמשך מן קדם עתיקא קדישא וכו' רעותא ורחמי חנא וחסדא וכו' ויתיהב לנא מזונא טבא וכו'.

### השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך

**עוד** נאה ויאה להביא את המשל הידוע שהמשיל המגיד מדובנא (משלי יעקב, סוף פר' יתרו אות קיד) בזו הלשון 'משל לעני





## שבת שירה - גודל יקר מעלתה

★ בשבת זו מאירה הארת קריעת ים סוף בבחינת 'נפש' והיא יתרה במעלתה יותר משביעי של פסח ★ מכח האמונה שזוכים לה בשבת קודש - יכולים לשורר את השירה ★ שירת הים כותבים אותה בשלושים שיטות ★ על ידי השירה מתגלה כתר מלכותו ית' ★ בשעה שהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו - נותן הנחה למדינות ★ על ידי אמירת שירת הים נתיישבה מלכותו ית' בעולם ★ יושב תהילות ישראל

וזה הוא בסוד 'עולם'. וכאשר בא יום שביעי של פסח' מרגיש גם כן הארה נפלאה מזה, והוא בסוד 'שנה'. וכן כאשר קורין בתורה פר' בשלח, יוכל להרגיש גם כן הארה זו, והוא בסוד 'נפש' וכו'.

**וכן** על דרך זה הוא בכל ענין, כי ב'עולם', הוא כאשר בא אל המקום אשר שם נעשה הענין הזה בפועל ממש, וב'שנה' הוא כאשר בא הזמן הזה בשנה שהיה הדבר הזה, וב'נפש' הוא כאשר קורא בתורה הענין הזה. עד כאן מה שקבלתי מרבותי, רק הוספתי מעט בהרחבת ביאור הענין. ושמעתי ממורי הקדוש זללה"ה, כי בסוד ה'נפש' שהוא על ידי התורה, הוא יותר גבוה במעלה מן הזמן שהוא בשנה, עד כאן שמעתי ממורי זללה"ה י"א.

**בשבת זו מאירה הארת קריעת ים סוף בבחינת 'נפש' והיא יתרה במעלתה יותר משביעי של פסח**

**באמרי יוסף** (דרושים לשבועות, דרוש יח) כתב בזו הלשון 'קבלתי מרבותי, אשר כל דבר ודבר הוא בסוד עולם שנה נפש, כמו שכתב בספר יצירה (פ"ג מ"ה, ועיין בערבי נחל פר' אמור ד"ה ונראה לי לבאר כל זה בסוד עש"ן). והוא סוד הענין של השבתות אלו, דהיינו שבת שירה, וכן פרשת יתרו שקורין באמצע החורף. והוא כי כל דבר הוא בעולם שנה נפש, דהיינו קריעת ים סוף, כאשר האדם בא אל הים שנקרע לפני ישראל, יוכל להרגיש ההארה של שביעי של פסח, שהוא הארה של קריעת ים סוף. והראיה לזה, דמבואר בגמ' ברכות (דד.) דהרואה מעברות הים צריך ליתן הודאה ושבח לפני המקום,

**יא.** חידוש מופלא מצינו בנהר שלום (מהרה"ק רבי מאיר שלום מקאלשין זיע"א - נכדו של החוזה מלובלין זיע"א, עמ' ד"ה אז ישיר), שכתב שבכל שנה ושנה בשביעי של פסח ובשבת קודש פר' בשלח-שירה, בשעה שאנו אומרים את השירה, יורדים אלינו משה רבינו, אהרן, מרים וכל הדור ההוא לשורר עמנו את השירה ולהשפיע עלינו שפע טובה וברכה.

וזו לשונו 'אז ישיר משה וגו', 'אז': נוטריקון אלף זיין. 'אלף', פירוש, בזמן שלומדים השירה ('אלף' מלשון לימוד, כדמצינו טובא בגמ'). וזהו בשבת בשלח שקוראים פרשת השירה. 'זיין', פירוש, שביעי של פסח, אותו הזמן שאמרנו בו משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'. 'ישיר משה ובני ישראל' וגו', לשון עתיד והווה. פירוש, בכל שנה ושנה באלו שתי הזמנים נתעורר מחדש ענין השירה. ומחדש ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'. וזה פירוש אמרם ז"ל

אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח' וכו'. והכי איפסקא הלכתא, כמובא בשולחן ערוך (יו"ד הלכות ספר תורה ס"י ערה סעי' ד) 'שירת הים כותבים אותה בשלשים שיטות. שטה ראשונה כדרכה, ושאר שיטות, אחת מניחין באמצע ריוח אחד, ואחת מניחין הריוח בשני מקומות באמצע, עד שתמצא השיטה חלוקה לשלש, ונמצא ריוח כנגד הכתב וכתב כנגד הריוח'.

**וברמתים** צופים (תנא דבי אליהו פרק טז) מסופר בזו הלשון 'בליל שבת

שירה אחר התפילה פתח (הרה"ק בעל חידושי הרי"ם) ואמר, שהרב הקדוש מו"ה יצחק מווארקו ז"ל הקשה לו, למה נקרא שם השבת בפי העולם בשם 'שבת שירה', כיון שאינו לפי הזמן. ואם מחמת שקורין פרשה זו בשבת זה, כיון שאינו זמן המאורע, יקראו נמי שאר הפרשיות שקורין בתורה, כמו פרשת יתרו יקרא פרשת 'קבלת התורה'. ואם כן חזינן שאין הקריאה בתורה גורמת השם אלא הזמן, כמו 'ארבע פרשיות'. והשיב לו בקיצור, כיון שראינו שינוי בהשירה בענין הכתיבה בתורה, שנכתבת אריח על גבי לבינה, והכל הוא בתורה. עד כאן דבריו הקדושים. [ו]היה בלבת אש, שצריך כל אחד ואחד מישראל לשמוח בשבת [שירה] בהרגשה גדולה וכו'.

**ועיין** בשל"ה הק' שמבאר כל דיני ספר תורה - על האדם, והגוף הוא הקלף

**מכח האמונה שזוכים לה בשבת קודש**  
- יכולים לשוור את השירה

**ובישמח** ישראל (פרשת ד"ה וזה הטעם) כתב על מעלת השבת קודש, שמכוחה אנו זוכים לשוור את השירה, מפני שקדושת השבת מחזקת בליבנו את האמונה בחידוש העולם על ידי ריבון כל העולמים. ולטעם זה נקראת שבת זו - 'שבת שירה', מחמת שעל ידה בא לנו עזר וחיוזק לאמונה שמביאה את השירה. וזו לשונו 'וזה הטעם שקורין לשבת זה שקורין השירה בו - 'שבת שירה', היינו כמבואר במדרש (ילקו"ש רמז רמ) 'ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו' (תהלים קו יב), שמהאמונה זכו לשירה, ושבת מורה על חידוש העולם, ועל ידי קדושת שבת נתחזק בתוך עם קודש ובכל [איש] ישראל בפרט - האמונה שלימה, וכמאמרנו בקבלת שבת 'בואי בשלום כו' תוך אמוני עם סגולה', שעל ידי האמונה נעשה ההכנה לקבל קדושת שבת קודש, והשבת קודש מחזק עוד ברבו יתיר כח אמונת אומן בכל ישראל, וזה 'שבת שירה', על ידי שבת נתחזק האמונה ועל ידי אמונה זוכים לשירה'.

**שירת הים כותבים אותה**  
**בשלשים שיטות**

**והנה** איתא בגמ' (מגילה טז:) 'אמר רבי חנינא בר פפא, דרש רבי שילא איש כפר תמרתא: כל השירות כולן נכתבות

(שבת נא:) 'וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר וכו'. פירוש, 'בעלי השיר' הם משה ואהרן ומרים וכל הדור דעה, בכל שנה שנה באלו שתי הזמנים הנ"ל שקוראין את השירה, המה יוצאין מגן עדן העליון בשיר ונמשכין לזה העולם בשיר. 'ומזין עליהן', פירוש שממשיכין השפעות ומזונות על הממשיכין אותם. 'וטובלין במקומן', פירוש בעת שהולכים חזרה למקומן צריכים טבילה בנהר דינור'.

'שבת שירה', על שם שקוראים בו שירת הים. והשירה נכתבת אריח על גבי לבינה, שראשי תיבות מזה בגמטריא ק"ד. וקו"ף דל"ת מלא בגימטריא כמנין 'כתר', שעל ידי השירה נתגלה כתר מלכותו יתברך בעולם'.

### בשעה שהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו - נותן הנחה למדינות

**ומסיים** המגן אברהם את דבריו (שם) 'וכמו כן, בכל שנה ושנה בעת שקוראין ישראל את פרשת שירת הים, נתגלה הכתר מלכות, וכשהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו הוא נותן הנחה למדינות, ובפרט מלך מלכי המלכים הקב"ה שכשמעטר עצמו בכתר מלכותו בודאי יתן הנחה לישראל, וימלא משאלות בני ישראל בכל השפעות טובות, והברכות בכלל ופרט, ברוחניות וגשמיות, בני חיי ומזוני ורפואה בקרוב בימינו אמנ'.

והנשמה עם המצוות ומעשים טובים והאמונה והדעת של כל אחד ואחד מישראל הוא האותיות. ובאמת, אף שאמרו ז"ל 'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה' (עין במנחות קי.), עם כל זה, לאו כל אדם זוכה להרגיש הקדושה והשמחה מהקרבת הזה כמו מקרבן ממש וכו'. וכן בכל דבר שאדם קורא ולומד בכל מצוה ומצוה, אך אין השמחה מתגלה בגוף, והוא דרך רזא כמו בתורה, כיון שהתיבה בקלף אין שינוי, אבל השירה יש שינוי בכתב בהקלף גופא, כן מחוייב הגוף והלב, והאדם שדומה להקלף גם כן מרגיש השמחה של השירה מעין שירת הים' עכ"ל<sup>3</sup>.

### על ידי השירה מתגלה כתר מלכותו ית'

**וראה** את המובא במגן אברהם (מהרה"ק המגיד מטריסק זיע"א, פרשתן ז"ה פתח), בזו הלשון 'פתח הרב ואמר: שבת זה נקרא

**יב.** על אמירת השירה של הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א בשבת שירה, סיפר הרה"ק בעל אמרי נועם מדז'יקוב זיע"א, שבפעם אחת כששבת ברימנוב בשבת שירה, התפלל הרה"ק רצ"ה בבית מדרש שלא הוסק כלל והקור היה ללא נשוא. אמנם באמירת השירה נתלהב כל כך הרה"ק רצ"ה זיע"א, עד שבגלל החום הפסיק לרגע ורמז שיפתחו את החלון בכדי שיוכל לשאוף אויר, ואז המשיך הלאה בעבודתו הק'. לאחר מכן התבטא הרה"ק מדז'יקוב זיע"א בגודל ענוותנותו, אשר לא כן הוא בבית מדרשו, שאפילו לאחר שהסיקו וחימומו את בית המדרש כראוי, בעת 'אמירת השירה' קר אצלו.

עוד סיפר האמרי נועם בשבח אמירת השירה של הרה"ק רצ"ה מרימנוב זיע"א, שבעת שהרה"ק רצ"ה מרימנוב נסע לדז'יקוב לשבות אצל הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב זיע"א בפר' לך לך - שבועיים לפני פטירתו, התכבד הרה"ק רצ"ה לומר 'תורה'. דרכו בקודש של הרצ"ה זיע"א היתה, שהיה מתחיל את דברות קדשו מבריאת העולם, האבות הקדושים, ירידתם למצרים, יציאת מצרים, קבלת התורה, ואחר כך אמר: ובתורה כתוב וגו', ואמר תורה. ובאותה שבת, כשהגיע ליציאת מצרים וקריעת הים, אמר את כל השירה פסוק בפסוק. וכשהרה"ק האמרי נועם זצ"ל סיפר אודות השבת ההיא, הפטיר בזו הלשון ואמר: 'כבין א נגידישער איידעם, מ'זאגט אויף מיר אז אין פארמאג הונדערט אין פופציג טויזענט קראגען, און דריי הונדערט זילבערנע

מלך בלא עם', כמובא בבעל שם טוב (פר' נח אות קמ)<sup>27</sup>,

**ולכן** אע"פ ש'מעולם אתה', נתכונן כס המלוכה על ידי השירה 'נכון כסאך מאז' – מאמירת 'אז' ישיר.

### יושב תהילות ישראל

**ועיקר** הנחת רוח של מלך מלכי המלכים, שבזכותו יושב על כסא מלכותו, בבחינת 'נכון כסאך', הוא על ידי השבח והקילוס שהוא 'אלוקי ישראל' מן העולם ועד העולם, וכמובא באור החיים (דברים ו ה ד"ה עוד ירצה) בזו הלשון 'עוד ירצה לעורר לב איש ישראל לאהבת ה', על דרך אומרם ז"ל בפסוק (תהלים כב ד) 'יושב תהלות ישראל', שלא בחר ה' מכל התהלות זולת כשהללוהו ואמרו לפניו: 'ברוך ה' אלוקי ישראל', אז ישב על כסא מלכות עולם. והוא אומר 'ואהבת את ה' – לטעם זה שלא בחר להיות אלא אלקיך. ובהעיר האדם לבו לפרטים כאלו, תנתק נפשו וְתַתַּר ממקומה בהתעוררות נפלא ורם באהבת הנאהב יתעלה רום תפארת כבודו'<sup>27</sup>.

### על ידי אמירת שירת הים נתיישוב מלכותו ית' בעולם

**ונראה** להסמיך את דבריו לדברי המדרש רבה (פרשתן כג א) "אז ישיר משה", הדא הוא דכתיב (תהלים צג ב) 'נכון כסאך מאז', אמר ר' ברכיה בשם ר' אבהו, אף על פי שמעולם אתה, לא נתיישב כסאך ולא נודעת בעולמך – עד שאמרו בניך שירה, לכך נאמר 'נכון כסאך מאז'. משל למלך שעשה מלחמה ונצח, ועשו אותו אגוסטוס. אמרו לו: עד שלא עשית המלחמה היית מלך, עכשיו עשינוך אגוסטוס. מה יש כבוד בין המלך לאגוסטוס, אלא המלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב. כך אמרו ישראל: באמת עד שלא בראת עולמך היית אתה, משבראת אותו אתה הוא, אלא כביכול עומד שנאמר (חבקוק ג ו) 'עמד וימודד ארץ', אבל משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך ב'אז' נתיישוב מלכותך, וכסאך נכון, הוי 'נכון כסאך מאז' – ב'אז ישיר'."

**וביאור** הדברים, שהאומר שירה ממליך את הקב"ה בעולמו, ובכח זה נתכונן כסאו יתברך כביכול, שהרי 'אין

קערבליך. איך וואלט עס אלעס אוועק געגעבין צו הערין נאכאמאל ווי דער רבי ר' הירש האט געזאגט דעם פסוק 'נטית ימינך תבלעמו ארץ'". (דמשק אליעזר, פרק ד עמ' כט ועיין שם בהערה).

**ג.** זו לשון קדשו 'זהו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה', שיתפאר הקב"ה במלכות שהוא בתוך העולמות ויתגלה מלכותו, דהיינו שיכירו הכל שהוא מלך העולמות, וזהו תענוג גדול להקב"ה. ומדת המלכות הוא מצדינו ובידינו, דהיינו שאנו מכירים גדולתו ומלכותו, ואז הוא נשלם במדת מלכותו כי 'אין מלך בלא עם', שמחמת העם נתגלה המלכות, ויש לקודשא בריך הוא תענוג גדול מזה'.

**יד.** יש רמז לדברי האור החיים הק' מדברי התלמוד ירושלמי (סוכה פ"ה ה"ד) 'שאף על פי שיש לפניו כמה קילוסין, חביב הוא קילוסן של ישראל יותר מכל, מה טעמא (שמואל ב' כג א) 'ונעים זמירות ישראל', (תהלים כב ד) 'יושב תהלות ישראל'. וכן בילקוט שמעוני (פר' נח רמז מז) מובא בזו הלשון 'לכך בחר ביעקב ובבניו, שהן משבחין אותו, שנאמר (ישעיהו מג כא) 'עם זו

ויש ללמוד מדבריו, איזו חשיבות ומעלה  
אדירה יש לעם ישראל, שמלך מלכי  
המלכים הקב"ה, לא ישב על כסא מלכותו  
- עד שהיללוהו שהוא 'אלוקי ישראל'.  
אשרינו שזכינו להימנות על העם הנבחר  
- שהקב"ה משתבח בנו ומתהלל מאתנו,  
וכמו שנאמר (דברים י כא) 'הוא תהילתך  
והוא אלוקיך'<sup>טו</sup>.



## שירת הים – מעלתה וסגולתה

☆ אז ישיר משה ובני ישראל ☆ את השירה הזאת ☆ האומר את השירה בשמחה רבה  
ובנעימה - גורם עילוי ונחת רוח לשכינת עוזנו ☆ שורש השירה נובע ממה שאנו בני  
לה' ודרך העלול להשתוקק אל עילתו ☆ השירה היא ענף ממצוות אהבת ה' ☆ ויאמרו  
לאמר' - לעתיד לבוא ☆ בשירת הים מתעטרת כנסת ישראל באותו כתר שעתיד הקב"ה  
לעטר את מלך המשיח

### אז ישיר משה ובני ישראל

'לאמר' - לדורות, להנהיג שיאמרו שירה זו  
תמיד בכל יום'.

**אז ישיר משה ובני ישראל את השירה**  
הזאת לה' ויאמרו לאמר' וכו' (טו א).

**על דרך זה מצינו באור החיים** (ד"ה אז ישיר)  
שדייק זאת ממה שנאמר 'ישיר' בלשון  
עתיד, וזו לשונו 'שִׁישְׁנָה לשירה זו גם

בחזקוני (ד"ה ויאמרו לאמר) דייק ממה שנאמר  
'לאמר', שהכוונה על העתיד - שיאמרו  
שירה זו לדורי דורות. וזו לשונו 'אמרו

יצרתי לי וגו', וכי כל בריותיו אין משבחין אותו (בתמיהה), והלא כבר נאמר (מלאכי א יא) 'כי  
ממזרח שמש ועד מבואו [גדול שמי בגויים]' וגו'. מכאן, אין ערב לו אלא ישראל, שנאמר  
(שמואל ב' כג א) 'נעים זמירות ישראל', ואומר (תהלים כב ד) 'ואתה קדוש יושב' וגו', ואומר (תהלים  
קלה ד) 'כי יעקב בחר לו י-ה' וגו'.

**טו.** במקום אחר באור החיים (ויקרא י ז), מצינו אש להבת בוערת באהבה להקב"ה - על אשר  
בחר בנו. וזו לשונו "זבחי שלמים לה' [אותם] וגו'. היה צריך לומר 'וזבחו אותם זבחי  
[שלמים לה']' וכו'. ואולי שנתכוון האדון להראות חיבת הקודש אשר חבב עמו, ואמר, כי זבחי  
שלמים הם קרבנות המשתתפים בשולחן אחד יחד בנים ואביהם, והוא אומרו שלמים לה' -  
אותם, וחוזרת תיבת 'אותם' לבני ישראל הזובחים האמורים בתחלת הכתוב, לא לזבחים. ועל  
דבר זה לבד תנתק הנפש מנרתקה, ותקום לעבודת הא-ל במסירת נפש מבלי הרגש, להפלט  
עריבות הנרגש בבחינת אהבתו יתברך בנפש המרגשת בטעימות נועם חיבתו. וכל זה קטן הוא

שהוא רוצה לומר שירה אומר, אלא כל מי שנעשה לו נס ואומר שירה, בידוע שמוחלין לו עונותיו, ונעשה ככריה חדשה. ישראל כשנעשה להם נס אמרו שירה, שנאמר (טו) א) 'אז ישיר משה ובני ישראל', ונמחלו כל עונותיהם, שנאמר (טו כב) 'ויסע משה את ישראל מים סוף', מלמד שהסיע מהן חטאיהן שחטאו על ים סוף, שנאמר (תהלים קו ז) 'וימרו על ים בים סוף' וכו'.<sup>ט</sup> ונראה

לעתידי, וכל הבא לשיר שירה זו לפני ה' - יש לאל ידו. או ירמוז למצוה, שמצוה לאומרה תמיד, וקבעוה בתפלת שחרית בכל יום'.

### את השירה הזאת

**ובמדרש** תהלים (מזמור יח ו) מובא בזו הלשון 'דבר אחר, את דברי השירה הזאת'. אמר ר' סימון, לא כל מי

להמתחייב לנו עשות לערך המוקדם ממנו יתברך בבחינת שעשוע חיבובינו ורוממות אשר רומם עם קדושו'.

**טז.** מצינו בחרדים (מצוות התלויות בארץ ישראל פרק ז חתימת הספר ד"ה ושמעתי) שכתב על סגולת השירה, שזוכים על ידה לרפואה קלה - במקום רפואה קשה. וזו לשונו 'ושמעתי מפי מגידי אמת שאירע במלכות קאסטיילי"א, באחד משרי המלך הפרתמים, בלכתם לצוד ציד להביא, בא לרדוף אחר שועל לצודו ועקץ השועל אל רגל השר עקיצה קטנה - לא הרגיש בה, ביום השני התחילה רגלו לצבות, ביום הג' צבתה מאד - עד סוף הירך, ורופאי המלך נלאו לבקש מיני רפואות משונות בדמים יקרים מאד ולא יכולו ונואשו ממנו, והיה מצוה מחמת מיתה, וכל בני ביתו בוכים.

והנה נכנס ערבי אחד ממשרתיו - שהיה מביא לו דורון כמנהגו, וראה את הצרה הגדולה ואת החולי שחלה אדוניו, וישאל אליהם, מה החולי הרע הזה פתאום בא לאדוני, והיום ג' ימים ראיתי שאנן ושל. ואמרו לו, עקיצה קטנה של שועל הביאה עליו את המות הזה. ויען אליהם, אל תיראו כי בעזרת הא-ל אני ארפא אותך, וילך במהירות אל השדה וילקוט מיני עשבים ידועות לו וירץ ויבא אל בית אדוניו ויכתוש את העשבים במכתש, וישם על רגל אדוניו פעמים ושלש, מיד התחיל להרפא. ביום הג' נתרפא והלך על רגליו וישתוממו הרופאים ויהללו את האלוקים אשר ברא מיני סגולות בעשבים, ובהו אנו מבינים מה שאמר רבי אליעזר בפרקי אבות (פ"ב מ"י) 'עקיצתן עקיצת שועל'. וכן שמענו כמה מיני חלאים שנמצא להם רפואת תעלה בדמים קלים בדרך סגולה. ועל דרך זה יש לנו לבקש בשדה אשר ברכו ה' - הוא הגמרא, מיני סגולות ורפואות קלות לרפאות חולי הנפש החלושים שאין בהם כח לסבול הרפואות הקשות.

והנה מצאנו לרבותינו ז"ל, שאמרו (שבת קט:): כל מי שעונה אמן יהא שמייה רבא בכל כחו, אפילו היה בו שמץ מינות מוחלין לו וכו'. סגולה הג', יכוון בשירת הים שאומרים בכל יום לאומרה בקול ובשמחה רבה כאלו אותה שעה יצא ממצרים, שהרי אמרו במדרש (תהלים מזמור יח ה) 'ויסע משה את ישראל מים סוף' - שהסיעם מעונותיהם - שנמחלו על ידי השירה, שאמרו, שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו. והנה אחר שצונו לומר

מאוד ומכפרת על עוונות, וזוכה לאומרה לעתיד. לכן יאמר בטעמים ובניגון - מלה במלה ובנועם. ויהיה דומה בעיניו כאלו הוא עובר בים והקב"ה מצילו, בודאי שהיה אומר בשמחה רבה. לכן האומרו בכוונה, נמחלו לו על ידי כך כל עוונותיו<sup>17</sup>.

**וכן** פסק המשנה ברורה (או"ח סי' נא ס"ק יז) הלכה למעשה, וזו לשונו 'ויאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאלו באותו היום עבר בים, והאומר בשמחה מוחלין לו עוונותיו'<sup>18</sup>.

ללמוד מדברי המדרש, שבשעה שאנו אומרים בשביעי של פסח או בשבת שירה, את השירה על נס קריעת ים סוף שהצילה את אבותינו ואותנו, אנו זוכים למחילת עוונות ונעשים לבריה חדשה.

**וכך** בכל יום, מי שאומר את השירה בכוונה גדולה - מלה במלה בנעימה, זוכה לכפרת עוונות, כמובא בסידור ר' שבת<sup>19</sup> (סידור האריז"ל, קודם אמירת השירה בתפילת שחרית), בזו הלשון 'צריך לומר שירת הים בכוונה גדולה ומעומד, והם שלימות הנפש

שירה זו בכל יום, כדכתיב (טו א) 'ויאמרו לאמר' וכדכתב רשב"י, שרוצה לומר, שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה - כשעה ראשונה שאמרנו אותה על הים'.

**יז.** מסופר על הרה"ק ר' אלימלך זיע"א, שבגודל אמונתו וקדושתו העליונה, הפך בעצמו הפך ים ליבשה - בכדי להראות בפועל ממש את מעשה נס קריעת ים סוף לפני אנשי ביתו, כמובא בספר י"ג אורות (ח"ב עמ' נא) בזו הלשון 'פעם חזר רבינו (הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א) מבית המדרש לביתו בשביעי של פסח (או בשבת שירה), ושאל לאנשי ביתו: האם אתם רוצים לראות כיצד בקע משה רבינו את הים. וציווה שיביאו לו ספל מלא מים, ויט ידו הקדושה למעלה מן המים ויבקעו המים. ואמר רבינו: כה בקע משה רבינו את הים. (שמעתי מפי מו"ח ששמע מהגה"ק מקאלאשיץ, ששמע מהרה"צ רבי אשר מגלונא נכד רבינו, ששמע מזקנתו שהיתה בין הנוכחים שמה).

ובזה פירש הרה"ח ר' יוסף ווייס ע"ה (שו"ב בעיר אנטווערפן), מה דאיתא במכילתא (הובא ברש"י פר' בשלח) שגם המים שבכלים נבקעו. דכתב המהרש"א (חולין ז), דבקיעת כל הנהרות בעת קריעת ים סוף, לא היתה לצורך השעה ההיא, אלא שהוכן הדבר עבור רבי פנחס בן יאיר שבקע את הנהר בשעתו, והוא עשה כן מכוחו של משה רבינו שבקע כל מימות שבעולם. ואמר ר' יוסף ע"ה, דמה שהמימות שבכלים נבקעו בשעת קריעת ים סוף, זה היה גם כן לצורך העתיד, דהיינו שרבינו יוכל לבקוע את המים שבכלי בשעתו, להראות בעליל נס קריעת ים סוף לאנשי ביתו'.

**יח.** בפקודת אלעזר (מהרה"ק ר' אליעזר מפאלטישאן זיע"א, תולדות אלעזר פרק ט עמ' קב) מסופר בזו הלשון 'ידוע שהרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א כמעט שלא ישן שינת קבע, וכאשר היה עיף ויגע הניח את גופו לנוח וישן מעט מזעיר. פעם אחת כשהיה בריחוק מקום מביתו ומעירו, השקו אותו יין ישן והיה ראשו כבד עליו, עד שישן מעת לעת שלם (כלומר, מתחילת הלילה עד שהאיר היום). כאשר עמד בתפלה אחר כך, היתה התפלה בהתלהבות עצומה כל כך, עד שבהגיעם לשירת הים, הגביהו המתפללים את כנף בגדיהם, כי הרגישו בנפשם איך שעוברים זה עתה את הים. לאחר התפלה שאלו התלמידים את רבם, אם כן שלאחר שהרבי נח וישן בכוחו

ממנו, לא כמו העכו"ם שהם נבראים בשביל ישראל, אבל ישראל נקראו 'בנים' ועלולים מן השם יתברך, ועלול כזה משתוקק אל העילה, וזהו השירה, שהוא השתוקקות העלול אל העילה'.

### השירה היא ענף ממצוות אהבת ה'

**ובחרדים** (מצוות עשה פק א אות ו) כתב על השירה שמקורה בא מהאהבה והתשוקה לה'. וזו לשונו 'דרך החושק לשורר, וכיון שאהבת יוצרנו נפלאה מאהבת נשים, האוהב אותו בלב שלם ישיר לפניו ית' - כאשר שרו משה ובני ישראל ומרים ודבורה ויהושע ובני קרח ודוד ושלמה ברוח הקודש, כמה דאתמר (תהלים מה א) 'משכיל שיר ידירות' וכו'. וכתוב (משלי ה יט) 'באהבתה תשגה תמיד', פירש הראב"ד שהוא נמי לשון שיר, כמו (תהלים ז א) 'שגיון לדוד'. ובתוקף החשק בו יתברך, הראשונים גם האחרונים שרו לפניו, ר' יהודה הלוי, ר' יהודה החסיד, ור' אברהם ין עזרא אחריהם זצ"ל'.

**והנה** מצינו בגמ' (סנהדרין כ.) שדרשו את הפסוק (משלי לא ל) 'שקר החן והבל

### האומר את השירה בשמחה רבה ובנעימה - גורם עילוי ונחת רוח לשכינת עוזנו

**ואלו** הם דברי החיד"א בעבודת הקודש (צפון שמיר סי' ב) 'הפליגו בזוהר הקדוש (עי' זוהר ח"ב קלא:) באמירת שירת הים וסודה אחר פסוקי דזמרה, שהוא עילוי מאד ונחת רוח לשכינת עוזנו, ועל כן צריך לאומרה בשמחה רבה ובנעימה. ויצייר בדעתו כאלו עומד ביבשה בתוך הים והמצרים נטבעים והוא ניצול. והוא סגולה לכפרת עונותיו כידוע (עיין שמות רבה כד ג) ט'.

**שורש השירה נובע ממה שאנו בני** לה' ודרך העלול להשתוקק אל עילתו ובכדי להבין את מהות השירה ושורשה, נעתיק מה שכתב המהר"ל (גבורות ה' פרק מז ד"ה ובמסכת סוטה) בזו הלשון 'כי ענין השירה, כי העלול אשר נמצא מן העילה משתוקק אל עילתו אשר הוא בא ונמצא ממנו, ולכך משתוקק אל עילתו אשר בראו וכו'. ולפיכך אין ראוי לומר שירה רק ישראל, מה שהם נקראים (דברים יד א) 'בנים' אל השי"ת, והם עלולים בעצם

להתפלל במדרגה נעלה כזו, ולהליב כל כך את לבות המתפללים אתו, מדוע איפוא אינו ישן בתדירות שינה קבועה של כמה שעות. ענה להם: דעו כי רק מי שאינו ישן ועובד עבודתו בלי הרף כל הימים, אזי באם אירע שנח פעם אחת והחליף כח, אז יכול להתפלל תפלה כזו, אבל מי שרגיל לישן בכל לילה הרבה שעות, מן הנמנע שיוכל להגיע למעלת תפלה כזו'.

**יט.** בשערי הקודש (על החיד"א שם) בזו הלשון 'אך זאת לנבון שהסגולה הנפלאה הזאת שמוחלין העונות על ידי אמירת השירה, אין הדברים אמורים רק אם האדם אומר השירה בכונה עצומה ובשמחה רבה. כי כיון שאנו לומדין זאת ממה שמחלו להם לישראל העונות על ידי האמירה של השירה בשעה שעמדו על הים, א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון, כי מובן שאז אמרו ישראל השירה בשמחה רבה ובכונה עצומה, וזהו נכלל במ"ש מן החיד"א ז"ל כאן 'ויצייר בדעתו כאלו עומד ביבשה בתוך הים' כו'.



**'וַיֹּאמְרוּ לְאָמֵר' - לַעֲתִיד לְבוֹא**

**וּכְדַאֲתִית** השירה בעולם הזה, כמובא בגמ' (סנהדרין צא:): ש'כל האומר שירה בעולם הזה - זוכה ואומרה לעולם הבא'. ובפירושו בעלי התוס' על התורה (הדר זקנים טו א) מובא בזו הלשון "אז ישיר". שר לא נאמר, רמז לתחיית המתים מן התורה שעתיד לשיר שיר לעולם הבא. ואמר ר' מאיר אמר ר' אלעזר, כל האומר שירה בעולם הזה, מובטח הוא שיאמר שירה לעולם הבא. ואמר רבי, אני ערב בדברי'.

**ובמיוחד** שירת הים רבתה ערכה ומעלתה, כפי שיש ללמוד מדברי זוהר (פר' בשלח נד:): בתרגום ללשון הקודש "וַיֹּאמְרוּ לְאָמֵר" - שיאמרו אותה לדורי דורות, כי לא תשכח מהם לעולם. שכל מי שזוכה לומר שירה זו בעולם הזה, יזכה לאומרה לעולם הבא. ויזכה לשבח בה בימות המשיח - בעת שתשמח כנסת ישראל עם הקב"ה. שהרי כתיב 'לאמר' - בעת קריעת ים סוף. 'לאמר' - בארץ ישראל בזמן

היופי אשה יראת ה' היא תתהלל', על הדורות המובחרים שהיו בעם ישראל, ואחד מהם היה דורו של חזקיהו המלך<sup>2</sup>.

**עַד** כדי כך גדלה מעלתו של חזקיהו המלך, שהקב"ה ביקש לעשותו 'משיח', אך מכיון שלא שורר שירה על הניסים שנעשו עמו במלחמה עם סנחריב ועל כך שהתרפא מחוליו, הפסיד ולא נעשה מלך המשיח, וכמובא בגמ' (סנהדרין צד:). על הפסוק (ישעיהו טו ו) 'למרבה המשרה ולשלום אין קץ' וגו'. 'אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי: מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח, וזה סתום<sup>3</sup>. ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו - משיח, וסנחריב - גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחוליו - רש"י שם). ולא אמר שירה לפניך, תעשהו משיח (בתמיהה). לכך נסתתם<sup>4</sup>.

**ג.** זו לשון הגמ' "שקר החן" - זה דורו של משה. ו'הבל היופי' - זה דורו של יהושע. 'יראת ה' היא תתהלל' - זה דורו של חזקיהו. דבר אחר: 'שקר החן' - זה דורו של משה ויהושע. ו'הבל היופי' - זה דורו של חזקיהו.

**כא.** פירש"י (שם ד"ה מ"ם) 'מ"ם' - שבתבת למרבה המשרה סתום, לכך נסתם, לומר, נסתמו הדברים שעלו במחשבה ולא נעשה'.

**כב.** בשפת אמת (פסח תרל"א תרל"ח ותרמ"ב) מבאר בשם זקנו בעל החידושי הרי"ם. שהטעם שחזקיהו לא אמר שירה, היה מחמת מה שאמונתו היתה ברורה ונהירה שכל טבע הוא נס נסתר, ומשום כך לא אמר שירה כשנעשה לו נס ופלא, כיון שהפלא והטבע השתנו אצלו. אמנם, בשעה שהקב"ה משדד את המערכות ועושה ניסים מחוץ לגדר הטבע, צריכים להודות ולהלל לפניו - כדי להוציא מלב הרשעים הכופרים בהשגחת הקב"ה על הארץ, ולפיכך נענש חזקיהו על כך שלא אמר שירה (ועיין עוד ביערות דבש חלק א' דרוש ד מה שהארץ בזה).

אותה, וזו לשון הזוהר (בתרגום ללשון הקודש) 'באותה שעה כשנאמרת שירת הים, מתעטרת כנסת ישראל באותו כתר שעתיד הקב"ה לעטר את מלך המשיח וכו', ומשום כך צריך אדם לשים רצונו בשירה הזו, וכל מי שזוכה לה בעולם הזה, זוכה לראות את מלך המשיח בתיקוני אותו הכתר ובחגירת כלי זיינו, וזוכה לשבח שירה זו שם'כד.

ישראל שכנו לבטח בארצם. 'לאמר' - בגלות. 'לאמר' - בעת גאולת ישראל. 'לאמר' - לעולם הבא'כג.

**בשירת הים מתעטרת כנסת ישראל באותו כתר שעתיד הקב"ה לעטר את מלך המשיח**

**עוד** מצינו בזוה"ק (פר' תרומה דף קלב.) על גודל מעלת השירה ושכר האומר



## עבודת ימי השובבי"ם – 'לכו ועסקו בתורה'

☆ בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ☆ זאת התורה לעולה למנחה וכו' ☆ לימוד תורה והלכה מתוך עיון וליבון מברר את חלקי הטוב וניצוצי הקדושה ☆ על ידי התורה מבררים את ניצוצות הקדושה שבשער הנ' ☆ על ידי תשובה זוכים לטעום את מתיקות התורה ☆ 'עסקו בתורה וחיו' - עיקר מצות לימוד התורה להיות שמח ומתענג בלימודו

רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן: מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע, שנאמר (שמואל א' ג יד) (לכן) 'ולכן] נשבעתי לבית עלי - אם יתכפר עון בית עלי בזבח

**בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה**

**מובא** בגמ' (ראש השנה יח.) 'דאמר רב שמואל בר אמי, ואמרי לה אמר

**כג.** זו לשון הזוהר 'ויאמרו לאמר' (דא הוא) - לדרי דרין, בגין דלא יתנשי מנייהו לעלמין, דכל מאן דזכי להאי שירתא בהאי עלמא, זכי לה בעלמא דאתי, וזכי לשבחה בה בימוי דמלכא משיחא - בחדותא דכנסת ישראל בקודשא בריך הוא, דכתיב 'לאמר', 'לאמר' - בהוא זמנא, 'לאמר' - בארעא קדישא בזמנא דשרו ישראל בארעא, 'לאמר' - בגלותא, 'לאמר' - בפורקנא דלהון דישראל, 'לאמר' - לעלמא דאתי'.

**כד.** זו לשון הזוה"ק 'בה שעתא כד שירתא דימא אתמר מתעטרא כנסת ישראל בהוא כתר דזמין קודשא בריך הוא לאעטרא למלכא משיחא וכו'. בגין דא, בעי בר נש לשווא רעותיה בהאי שירתא, וכל מאן דזכי לה בהאי עלמא - זכי למחמי למלכא משיחא בתקוני ההוא כתר ובחגירו דזייניה, וזכי לשבחה האי שירתא תמן'.

מדוע על ידי התורה עוונם מתכפר - יותר  
מזבח ומנחה.

ובמנחה<sup>כה</sup>. אמר רבא: בזבח ובמנחה - אינו  
מתכפר, אבל מתכפר בתורה<sup>כו</sup>.

### זאת התורה לעולה למנחה וכו'

**מצינו** בזוה"ק (פר' קדושים פ: בתרגום ללשון  
הקודש) שדנו בשאלה זו בזו הלשון  
'ר' יוסי היה הולך בדרך, ופגש אותו ר'  
חייא. אמר לו ר' חייא, מה שביארו החברים  
שכתוב בעלי הכהן (שמואל א' ג יא) 'ולכן  
נשבעתי לבית עלי, אם יתכפר עוון בית עלי  
בזבח ומנחה עד עולם', בזבח ומנחה אינו  
מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה, מה  
הטעם שמתכפר בדברי תורה. (ומתרג', לפי  
שדברי תורה עולים במעלה וחשיבות על  
כל הקרבנות שבעולם, כמו שביארו  
החברים (מנחות קי.) על מה שכתוב 'זאת  
התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם  
ולמילואים', מכאן שהתורה שקולה כנגד כל  
הקרבנות שבעולם.

**אמר** לו ר' יוסי: כן הוא ודאי כדברייך, כי  
כל מי שעוסק בתורה, אעפ"י שנגזר

**עוד** מובא בגמ' (שם) 'תנו רבנן: משפחה  
אחת היתה בירושלים שהיו מתיה  
מתין בני שמונה עשרה שנה. באו והודיעו  
את רבן יוחנן בן זכאי. אמר להם: שמא  
ממשפחת עלי אתם, דכתיב ביה (שמואל א'  
ב לג) 'וכל מרבית ביתך ימותו אנשים'. לכו  
ועסקו בתורה, וְחִיוּ. הלכו ועסקו בתורה  
וְחִיו, והיו קורין אותה משפחת רבן יוחנן -  
על שמו'.

**ומה** היה חטאם של בני עלי, מצינו  
שנאמר (שם פסוק יב) 'ובני עלי, בני  
בליעל לא ידעו את ה'". ובתרגום יונתן (שם)  
פירש 'ובני עלי גברין רשעיא לא הוו ידעין  
למדחל קדם ה'". ולהלן (שם כב) נאמר  
שחטאו במידת הקדושה, שנאמר 'ועלי זקן  
מאד, ושמע את כל אשר יעשו בניו לכל  
ישראל, ואת אשר ישכבון את הנשים  
הצובאות פתח אהל מועד<sup>כז</sup>. ויש לבאר

**כה.** עיין ברש"י שפירש (שם פסוק יב ד"ה החל) 'אותו היום תנחיל גזירתי על בית עלי שימותו  
חפני ופנחס, ומכאן ואילך אכלה גזירתי ואשלימה עליהם מדור אל דור, להמיתם אנשים  
בני שמונה עשרה שנה'.

**כו.** מתאמרא בשם המהרי"ד מבעלזא זיע"א (לקט אמרי קודש פר' האזינו) בביאור הענין, דהנה איתא  
ברמב"ם (פ"א מהלכות תשובה ה"ב) דבזמן שבית המקדש היה קיים, נתקנו כל החטאים על ידי  
השעיר המשתלח - גם לאלו שאין להם כפרה אלא במיתה, אך בתנאי שעשו תשובה. ובספרי  
(פר' האזינו פסקא שו) מובא על הפסוק 'כשעירים עלי דשא', שיש לתורה כח לכפר כמו שעירי  
יום הכיפורים. וממילא יש לומר, שהלומד תורה, זוכה לכפרה מעולה - כמו שהיה בזמן שבית  
המקדש היה קיים והשליכו את השעיר לעזאזל ונתכפר לכל בית ישראל.

**כז.** ובגמ' (שבת נה:) מובא, שלא חטאו חלילה, אלא 'מתוך ששהו את קניהן - שלא הלכו  
אצל בעליהן, מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום'. ועיין עוד בגמ' (יומא ט: ט) שהם חטאו אף  
בביזוי קדשים.

### לימוד תורה והלכה מתוך עיון וליבון מברר את חלקי הטוב וניצוצי הקדושה

**עוד** נראה לבאר מדוע עון בית עלי מתכפר בתורה יותר מזבח ומנחה, עפ"י המשך דברי האוהב ישראל הנזכרים לעיל (פר' ויחי ד"ה ויקרא יעקב), שכתב בזו הלשון 'ועיקר התשובה, הוא על ידי תורה ותפלה וצדקה - כל אחד ואחד לפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שבעל פה, ולברר הלכה בליבון ובירור יפה. בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפייהם. בסוד (איוב כ טו) 'חיל בלע ויקיאנו', וזהו עיקר התיקון של פגם הברית'.

עליו עונש מלמעלה, הוא לנחת רוח להקב"ה יותר מכל קרבנות ועולות, וגזירת העונש נקרעת ומתבטלת<sup>כז</sup>.

**על** דרך זה מצינו בגמ' (מכות י.) 'ואמר ר' יהושע בן לוי, מאי דכתיב 'שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה' נלך'. אמר דוד לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, שמעתי בני אדם שהיו אומרים: מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל, ושמחתי. אמר לו הקב"ה: 'כי טוב יום בחצריך מאלף' (תהלים פד יא), טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח<sup>כט</sup>.

**כח.** זו לשון הזוהר 'רבי יוסי הוה אזיל בארחא. פגע ביה ר' חייא, אמר ליה: האי דאוקמוה חברייא דכתיב בעלי (שמואל א' ג יד) 'ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם', בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה. אמאי, בגין דדברי תורה סלקין על כל קרבני דעלמא, כמה דאוקמוה דכתיב (ויקרא ז לז) 'זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים', שקיל אורייתא לקביל כל קרבני דעלמא. אמר ליה: הכי הוא ודאי, דכל מאן דאשתדל באורייתא אף על גב דאתגזר עליה עונשא מלעילא, ניחא ליה מכל קרבני ועלוון, וההוא עונשא אתקרע (ובגין דילעי בה לשמה, קודשא בריך הוא אתפיס בהדיה).

**כט.** על דרך זה מצינו באור החיים (ל יג) שכתב 'ואמרו 'זה יתנו', כאן פירש הכתוב מה הוא 'כופר נפש' שצוה לתת, ואמר 'זה יתנו', יכוין אל ספר התורה, דכתיב (יהושע א ח) 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך'. גם אמרו ז"ל, כי הקב"ה לפניו כל היום מונח ספר תורה - כמשפטו אשר צוה למלך ישראל (דברים יז ט) 'והיתה עמו' וגו'. והוא מה שהראהו באצבע - 'זה יתנו', וסִתְמוּ כפירושו, שעל המונח לפניו תמיד - צוה ה'. ובאמצעות מה שילמדו בתורה היא מגינה ומכפרת עון ומרבה זכיות, כאומרים (פאה פ"א מ"א) ותלמוד תורה כנגד הכל. ואפילו היו בידי האדם עבירות רבות, זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם - כאילו הקריב כל הקרבנות המכפרים. והוא אמרו 'כל העובר על הפקודים' - שהם המצוות, זה יהיו לו לתיקון כל דבר'.

**ל.** ובאגלי טל (הקדמה) כתב, שהטעם שבחר להדפיס תחילה את הלכות שבת, הוא מפני ששבת ולימוד ההלכה הם תיקון לפגם הברית, וזו לשונו 'ובחרתי להדפיס תחילה בהלכות שבת, יען וכו'. ועוד כי שבת במרה נצטוו. ובזוהר חדש דפוס אמשטרדם כ"ו. בענין שבת במרה נצטוו, שהיו נחוצים למצות שבת לתיקון מכירת יוסף, כי 'צדיק' ו'שבת' ו'ברית' - חד. ובזה יובן, כי

עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד'.

**והקשה** על כך האור החיים בזו הלשון 'ואם תאמר, ומה בכך אם היה ה' גואל אותם קודם זמן זה. עוד, למה ה' הוציאם בזבולא בתרייתא - בזמן שאם היו מתעכבים קצת היו נלכדים, עד שהוצרך למהר ולא יכלו להתמהמה, והיה לו להוציאם בזמן מורוח.

**הנה** למה שקדם לנו, כי עיקר הגלות הוא לברר הניצוצות שנטמעו בנ' שערי טומאה, וכמו שציינתי דבר זה כמה פעמים, בזה ינוח דעת בב' השאלות. כי אם היה מוציאם קודם זה, היו מפסידים בירור החלק ההוא. ותדע שְׁעַם ה' השיגו בבחינת כללותם הכלול במשה שנתייחס בְּשֵׁם עמו - השגת מ"ט שערי בינה. וטעם שלא השיג שער החמישים, הוא לצד שאין המושג אלא בהשתדלות המשיג. ולצד שישראל לא נכנסו בנ' שערי טומאה לברר אותו, לא השיגו בחינת הקודש שכנגדו. והובטחנו, כי לעתיד לבוא ישפיע בנו א-ל עליון תורת חיים שבשער החמישים, והשגתו הוא

**וכבר** מצינו באור החיים (ויקרא ז לו ד"ה לחטאת ולאשם) שכתב שהדרך המעולה ביותר להעלות את ניצוצות הקדושה הוא באמצעות עסק התורה. וזו לשונו "לחטאת ולאשם" הם שני בחינות הברורין, האחד חלקי הקדושה שירדו למטה ממדרגתם בתחילה בעולם התהו, כנגדם אמר 'לחטאת'. והשניה חלקי הנשמות שנעשקו מאדם בחטאו, כנגדם אמר 'לאשם'. כי התורה תועיל לשני בחינות אלו לבררם ממקום ירידתם. ולא בירור לבד, אלא גם יכוננם במקום שנחסרו ממנו. והוא אומרו 'ולמלואים' - למלאותם במקומם - זה כנגד ניצוצות שירדו'.

### על ידי התורה מבררים את ניצוצות הקדושה שבשער הנ'

**עוד** מצינו באור החיים (ג ח) שכתב שמכח התורה שתתגלה בגלות האחרון, נוכל לברר ולהעלות את ניצוצות הקדושה שבשער החמישים, ונוכה לגאולה השלימה. אולם יוצאי מצרים לא יכלו לברר אותם, מפני שכשהם באו אל שער החמישים כמעט והם שקעו בטומאתן, וכלשון בעל ההגדה 'ולא יכלו להתמהמה,

שבת נחוץ לתיקון הברית, וממילא גורם שמירת הברית. ובזה יובן מאמר חכמינו ז"ל (שבת קיח:) ששבת מביא גאולה, עפ"י דברי האר"י ז"ל בפסוק (בראשית טו יג) 'כי גר יהיה זרעך', שכל הגליות באים מחמת פגם הברית. ממילא שבת שמתקן זה הפגם מביא גאולה.

ועפ"י זה יובן נחיצת הלימוד בהלכות שבת לתיקון פגם זה. כי תיקון הברית תלוי ביותר בלימוד התורה. וביותר בלימוד התורה בעיון. עפ"י מה ששמעתי מאדומו"ר זצ"ל בפירוש דברי הזוה"ק שעל חטא וכו' אינו מועיל תשובה, משום דתשובה הוא מלב, כדכתיב (ישעיהו יז) 'ולבבו יבין ושב' וגו'. ופגם וכו' הוא במוח, והרי הקלקול למעלה ממקום התיקון. וכן מצאתי בספר זרע קודש. ועל כן עיון הלכה שהוא במוח. וכל שכן מי שמחדש חידושים, הרי התיקון גם כן במוח וכו'. ומעתה יובן, שהלימוד ועיון בהלכות שבת, שמצות שבת בעצמה היא תיקון על פגם הברית, על אחת כמה וכמה שהלימוד הזה הוא תיקון עצום לחטא זה'.

בטלנים מן התורה'. דהנה לפי האמור, רק על ידי התורה שתושפע ותתגלה באחרית הימים, יורמו ויעלו ניצוצות הקדושה - משער הנו"ן אל מקור הקדושה, ולפיכך, כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, משה רבינו אינו חפץ לגאול את ישראל קודם שיהיה התיקון בשלימותו<sup>ל</sup>.

### על ידי תשובה זוכים לטעום את מתיקות התורה

**והנה** מצינו בזוה"ק (פר' בראשית כז.), שמי שעובר על מצוות התורה, אבריו יושקו ממרירות עץ הרע שהוא היצר הרע. וכל איבריו שנבראו מד' יסודות, נאמר עליהם (א יד) 'וימררו את חייהם' וכו'. ובעלי המשניות פירשו את מה שנאמר 'וימררו את חייהם בעבודה קשה' - בקושיא.

באמצעות הגליות, ובפרט גלות האחרון אנו משיגים הדבר.

**וטעם** שנסתכנו ישראל במצרים בביורור שער הני, לצד שלא היו בני תורה, מה שאין כן דורות האחרונים באמצעות תורתם ישיגו ליכנס לשער הני ולהוציא בולעו מפיו, ואז ספו תמו בחינת הטומאה. ומעתה כל שהיה ה' מוציא ישראל קודם זמן כל שהוא, היו ממעטים הביורור והיו מתמעטים במושג, ולזה הוציאם בנקודה האחרונה של מ"ט וקודם שיכנסו לשער הני, והוא אומרם ז"ל 'וגאלם מיד'<sup>לא</sup>.

**והנה** דברי האור החיים הללו, חוברים עם מה שכתב (כז כ ד"ה ובדרך רמז) 'ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם

**לא**. ראה מה שכתב האלשיך (בראשית מא לג) 'והענין, כי הנה הגולים מצרימה, למה ששם חלאת זוהמת טומאת מצרים רבה וגדולה, על כן הוצרכו רחמי שמים מרובים ועצומים לצאת ממנה - בל ישקעו ויאבדו בתוך טומאתה - כי ילכדו ברשתה. כי על כן חשב הוא יתברך את הקץ לגאלם טרם יטמעו בה. ועל כן חרד ה' את כל החרדה היא למהר לשלחם טרם יחמין בצקם, שלא יכלו להתמהמה עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם מיד. והוא ענין חכמי האמת, האומרים כי אם היו מתעכבים עוד מעט היו נכנסים בשער החמשים של שערי טומאה - שלעומת הקדושה, וישקעו שם עד עולם ולא היתה להם עוד תקומה'.

**לב**. ותכלית הביורור תהיה על ידי שחיטת היצר הרע - מכח התורה, כמובא באור החיים (ויקרא ז לו ד"ה לחטאת ולאשם) בזו הלשון 'עוד ירמוז באומרו 'ולזבח השלמים', כי תכלית הביורור יהיה באמצעות הזבח, דכתיב (ישעי' לו ו) 'כי זבח לה' בבצרה', ואמרו ז"ל (סוכה נב), עתיד הקב"ה לשחוט את השטן, ופירוש שחיטה זו היא, שיסיר ממנו בחינה המחייבה שהוא ניצוץ הקדושה, ובזה 'השלמים' - נשלמו כל הביורורים. והודיע הכתוב, כי גם הדבר הזה יושג באמצעות עסק התורה, כי בזכות עסק התורה שעוסקים הצדיקים בעולם הזה יהיה הדבר, ולזה רמזו ז"ל (שם) בדבריהם, כי השחיטה הלז תהיה על זה הדרך, הקב"ה מצד אחד וכל הצדיקים תופסין הסכין מצד אחר לזבוח זבח ההוא, כי בכוחם היה המושג וכו'. ואמר 'להקריב את קרבניהם', כאן רמז בתוספת ביאור מה שפירשת, שמקריבין כל חלקי הקדושה שהם מיוחסים לישראל, שהם הם הדרגת הקדושה וכל חלקי הקדושה להם יתיחסו, ובאמצעות התורה יקריבו את קרבניהם ויתיחדו כל בחינות הקדושה, כנזכר למעלה'.

השכל בענין לימוד תורתנו הקדושה, ואמרו: כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו, אין זה לימוד התורה כל כך 'לשמה' כמו אם היה לומד בפשיטות - שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו.

**ובאמת** זה טעות מפורסם. ואדרבא, כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה, להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה. [ועיין פירש"י סנהדרין נח. ד"ה ודבק]. ובזהר הק', דבין יצר הטוב ובין יצר הרע אינן מתגדלין אלא מתוך שמחה. יצר הטוב מתגדל מתוך שמחה של תורה. יצה"ר כו"ל.

**ואם** אמרת שעל ידי השמחה שיש לו מהלימוד נקרא שלא לשמה, או על כל פנים לשמה ושלא לשמה. הרי שמחה זו עוד מגרע כח המצוה ומקכה אורה, ואיך יגדל מזה יצר הטוב. וכיון שיצר הטוב מתגדל מזה, בודאי זה הוא עיקר המצוה.

כלומר, שיתעוררו אצלם קושיות בהבנת התורה. 'בחומר' - בקל וחומר. כלומר, שבלימוד קל וחומר יתעורר אצלם קושי. 'ובלבנים' - בליבון הלכה. כלומר, שיהיה להם קשה לברר את ההלכה. 'ובכל עבודה בשדה' - לימוד הברייתא, כלומר שיקשה להם הבנת דברי הברייתא. 'את כל עבודתם וגו', כלומר, שתהיה להם עבודת פרך להבין את המשנה. וכל זה מחמת עוונותיהם. אבל אם יעשו תשובה, נאמר (טו כה) 'ויורהו ה' עץ', שהוא 'עץ חיים' - התורה. ועל ידי זה 'וימתקו המים'.

### 'עסקו בתורה וחי' - עיקר מצות לימוד התורה להיות שמח ומתענג בלימודו

**והנה** כאשר יהודי עושה תשובה וטועם את מתיקות התורה ומתענג בה, הריהו זוכה לקיים את מצות תלמוד תורה בהידור רב, כפי שמצינו באגלי טל (הקדמה לספר) שכתב על קיום מצוות תלמוד תורה מתוך תענוג, שהוא עיקר מצוות לימוד התורה. וזו לשונו 'ומדי דברי, זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך

**לב.** זו לשון הזה"ק 'ואי עבר על אורייתא, אתשקיין ממיררו דאילנא דרע, דאיהו יצר הרע. וכל אברין דאנון מד' יסודין, אתמר בהון (א יד) 'וימררו את חייהם' וכו'. כגוונא דא אמרו מארי מתניתין, 'וימררו את חייהם בעבודה קשה' - בקושיא, 'בחומר' - בקל וחומר, 'ובלבנים' - בלבון הלכתא, 'ובכל עבודה בשדה' - דא ברייתא, 'את כל עבודתם' וגו' - דא משנה. אם תייבין בתיובתא, אתמר בהון (טו כה) 'ויורהו ה' עץ', ודא 'עץ חיים', וביה 'וימתקו המים'.

**לד.** ובודאי שאין שום יהודי שחוטא מתוך שמחה חלילה, וכמאמר צדיקים על הפסוק (במדבר כג כא) 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו', שהסיבה שלא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, היא מפני מה שבשעת החטא, ליבו של החוטא שבור בקרבו על כך שאינו מצליח להתגבר על יצרו - 'ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו'.

שמתוך כו'. אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה<sup>ל</sup>. וכן יהי רצון שנזכה ללמוד וללמד את התורה מתוך תענוג ושמחה, בבחינת מה שנאמר (משלי ה יט) 'דדיה ירוך בכל עת באהבתה תשגה תמיד'.

**ומודינא**, דהלומד לא לשם מצות הלימוד רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו, הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה, כהא דאוכל מצה שלא לשם מצוה רק לשם תענוג אכילה (נזיר כג.), ובהא אמרו (פסחים נ: סוטה כב:) 'לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה



**לה.** ונראה להוסיף לפי דבריו ולומר, שאחת מן הסיבות שהתורה מגינה ומצילה מפיתויי היצר הרע, הוא בזכות התענוג והשמחה ממנה. דהנה מובא ביסוד עבודה (מכתב ז) שנשמת ישראל היא מעולם התענוג, וכשאיין לה תענוגים רוחניים, היא בהכרח תיפול בתענוגים גשמיים, וכלשונו 'שנפש ישראלי היא מעולם התענוג וכו', שאם לא יטעימנה מתענוגה הרוחני – והוא שמחת העבודה, א"כ בעל כרחו תפול ותרד לתענוג הגופני ח"ו. על כן אמר הכתוב (ישעיהו כו יט) 'הקיצו ורננו', 'רננו' – היא התעוררות השמחה בלב, ומטוב לבב ירננו. וממילא, כאשר לימוד התורה נעשה מתוך תענוג ושמחה, הרי יש לו לאדם 'שמחת העבודה', וכך הוא ניצול מליפול בתאוות ותענוגים שפלים, ואדרבה, יצרו הטוב מתגדל בקרבו.



# חוקים להורותם

הלכות והליכות

מתוך שיעורי ההלכה,  
והוספות פסקים בעל פה  
שנמסרו מפי הגאון  
רבי שמעיה לעזר שליט"א

---

הלכות כיבוד אב ואם (ז)

---



## המשך דיני מצות כיבוד אב ואם (ז)

### [מדיני כיבוד לאחר מיתה]

#### מכבדו במותו

**א.** בגמ' קידושין דל"א ע"ב, ת"ר מכבדו בחייו מכבדו במותו וכו', במותו כיצד היה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מארי הריני כפרת משכבו, והני מילי תוך י"ב חודש מכאן ואילך אומר זכרונו לברכה לחיי העולם הבא ע"כ, ואיתא במסכת שמחות סוף פ"ט שהכיבוד לאחר מותן יש לו מעלה על הכיבוד בחייהן שהרי הוא רק לשם שמים, דאילו בחייהן אפשר משום יראה או משום ירושה אבל לאחר מותן אינו אלא לשם שמים<sup>א</sup>.

#### כיבוד לאח"מ דאודיייתא או דרבנן

**ב.** יש מן האחרונים שנסתפק לומר שהכיבוד לאחר מיתה אינו אלא מדרבנן, וכן נראה דעת כמה אחרונים, ואולם מדברי רוב הראשונים והאחרונים נראה שאין לחלק בזה ושאיך לאחר מיתה הוא מ"ע גמור מן התורה<sup>ב</sup>.

**א.** וכתב בספר יוסף אומץ (דיני שלושים וי"ב חודש) שענין הקדישים שתיקנו לאבלים ידוע שמעלים המה את אביו על ידי כן מן הגיהנם, ואולם להתפלל כל התפילה טוב יותר ויותר, אכן תיקון זה אינו רק לעמי הארצות, אבל לימוד התורה מועיל שבעתיים מכל התפילה ועל ידי כן מכניסין את אביו ואמו לגן עדן, ואם הבן מחדש חידושי תורה אין ערוך להכבוד שזוכה אביו על ידי כן בישיבה של מעלה [כן מוכח במדרש הנעלם רות], ולכן כל אבל על אב או אם ישתדל ויזדרז בהשתדלות גדולה להרבות בלימוד התורה כל מה דאפשר לו לפי חכמתו. ובספר פלא יועץ (ערך חידוש) הוסיף עוד, דבפרט בשבת קודש חשוב מאד לחדש חידושי תורה וכאשר הפליג בשבחו בזוה"ק מה מגיע אליו 'ומה נעשה יקר וגדולה לנפש אביו ואמו'. ובשערי תשובה (או"ה סי' ר"צ סק"א) הביא בשם האר"י ז"ל שמי שאינו בר הכי לחדש חידושי תורה ילמד לכה"פ דברים חדשים שלא למד עד הנה.

**ב.** באשל אברהם (בוטשאטש) או"ח פ"ט נסתפק גבי כיבוד אב לאחר מיתה אם הוא מדאורייתא או אינו אלא דרבנן, ובנימוקי מהרא"י פ"ו מממרים הל"א נקט בפשיטות דאינו אלא דרבנן, וכ"ה בתפארת ישראל פסחים פ"ד מ"ט ובקידושין פ"א אות נ"ד, וכ"ה בחובת הלבבות אהבת

## אימותי צריך לומר הריני כפרת משכבו

ג. נחלקו הראשונים אימתי צריך לומר הריני כפרת משכבו - דעת תוס' ר"י הזקן שאין צריך לומר הכ"מ רק כאשר אומר דבר תורה או דבר הלכה משמו, אבל כאשר אומר בשמו סתם דברים של חולין, או כשמזכיר את אביו סתם בלא אמירת איזה דבר משמו אין צריך לומר הכ"מ, ולדבריו כל דין זה שייך רק באביו ואינו נוהג גבי אמו. ואולם דעת הרבנו ירוחם דכל שאומר איזה דבר בשם אביו, וכן בכל פעם שמזכיר את שמו צריך להוסיף אמירה זו 'הריני כפרת משכבו', ולדבריו אין חילוק בזה בין אב לאם וגם כשמזכיר את אמו צריך לומר 'הריני כפרת משכבה', וכן עיקר.<sup>1</sup>

## הטעם לומר הריני כפרת משכבו

ד. בביאור מאמר 'הריני כפרת משכבו' פירש"י "עלי יבא כל רע הראוי לבא על נפשו", ונחלקו בזה האחרונים - דיש מי שאומר שאין באמירה זו משום קבלה אמיתית של החטאים והעונשים של אביו, רק הוא ענין של אמירה בעלמא בלשון של כבוד וכדרך אוהב האומר על אוהבו שהיה מוכן לסבול עבורו את כל היסורים שאמורים לבוא עליו, ואולם יש מי שאומר שיש באמירה זו משום קבלה אמיתית שהיסורין והעונשים האמורים לבא על אביו יעברו אליו ויהא הוא כפרה תחת אביו, ואולם גם לפי"ז אין לבן לחוש ולפחד מכך כלל שהרי התורה הבטיחה 'למען יטב לך והארכת ימים' ואין שייך שיבוא עליו רע על ידי קיום מצות כיבוד אב.<sup>2</sup>

ד' פ"ז דאין מצות כיבוד אב ואם ביתום, ועיי' להגרי"פ פערלא בספרו על הרס"ג עמ' ק"א ק"ב, ויש לדבריהם כמה ראיות וביניהם מפסחים נ"ו שחזקיהו מלך יהודה גרר עצמות אביו דרך בזיון, וכן מסנהדרין פ"ה ע"ב שהוצרך ריבוי מיוחד למקלל אביו לאחר מיתה ועוד. ואולם רוב הראשונים והאחרונים ס"ל שאף לאחר מיתה הוא חיוב גמור מדאורייתא כבחייהן, עיי' כתובות פ"ו ע"א בתוס' ורא"ש ובהר"ן וש"ג שם שמצות היתומים לפרוע חוב אביהם משום כיבוד אב הוא מ"ע מדאורייתא ואלא שאין כופין עליה, וכ"ה סתימת השו"ע ונושאי כליו שלא חילקו בזה, וכ"נ מדברי הנוב"י והרעק"א שיובאו לקמן ועוד.

ג. עיי' ברמ"א סי' ר"מ ס"ט ובדרכ"מ שם.

ד. עיי' באג"מ ח"ט סי' כ"ו שאין זה קבלה אמיתית רק לשון של כבוד, ומדייק כן מסוכה דף כ' דאמר ריש לקיש הריני כפרת ר"ח ובניו, ופרש"י "לשון כבוד הוא זה כשהוא מזכיר אביו

## גדר חיוב הכיבוד לאחר מיתה

ה. בשו"ת רעק"א קמא סי' ס"ח כתב לבאר די ש' מיני כיבוד, [א] כיבוד וגדולה בעצם והיינו באופן שמוסיף ומגדיל בזה את כבוד אביו, וכמו אמירת אבא מארי שמגביה בזה את כבוד אביו וכל כה"ג, וזה נוהג אף לאחר מיתה, [ב] עשיית נחת רוח לאביו וכן מניעת צער ממנו, וכגון מאכילו ומשקהו וכן ניהוג כבוד באשת אביו, דזה אין נוהג לאחר מיתה שהרי כבר לא איכפת לו בכך.

## קיום צואת אביו מדין כיבוד אב

ו. האחרונים נסתפקו האם איכא חיוב לקיים צואת אביו מדין כיבוד אב, ושלש שיטות נאמרו בדבר, [א] שיטת השבו"י שאין חיוב לקיים דבריו מדין כיבוד אב, [ב] שיטת השוע"ה ודעימיה שיש בזה משום כיבוד אב, [ג] שיטת הרעק"א שאין בזה משום כיבוד ואולם חייב לקיים דבריו מדין מורא<sup>1</sup>.

או רבו לאחר מיתתו צריך לומר כן. וכן בנגעים ריש פ"ב אמר ר"י בני ישראל אני כפרתם, ופירש הרמב"ם שם "שהוא מאמר יאמר אותו האוהב לרוב האהבתו", ומשמע שהוא רק מאמר בעלמא ולא היתה כוונתו שיקבל בפועל את העונש של כלל ישראל. וכן הא דאיתא בסנהדרין י"ח שאומרים לכה"ג כשהוא מתנחם 'אנו כפרתך' וגם זה רק לשון של כבוד ותו לא.

ובשו"ת בצל החכמה ח"ו סי' י"ח ואילך האריך לחלוק על דבריו, ולדעתו הוא חובת הבן שצריך לקבל עליו דין אביו, ועיי"ש שלאחר שהעלה בדבריו שבמותו חיוב כיבוד אב הוא גם משל בן ועל כן חייב לקבל על עצמו יסורים בשביל אביו, המשיך להוכיח עוד שגם באמירה בעלמא יכול אדם לקבל על עצמו יסורים הראויים לבא על אחרים, שכן מצינו במסכת סנהדרין דמ"ח שכל קללות דוד שהיו ראויין לחול על ראש יואב נתקיימו בזרעו של דוד מפני שקבלן שלמה בנו עליו, וכן רבקה אמרה 'עלי קללתך בני' ופי' הספורנו "עלי להכנס תחתך אם תארע לך קללה כמו שאמרו ז"ל שעשה שלמה שקיבל עליו קללות יואב והשיגהו", וגם יצחק אמר 'פלגא עלי' (בשבת פ"ט) ולא שייך שם ענין אמירה דרך כבוד. ומה שהוכיח הגרמ"פ ממסכת סוכה שהוא רק לשון של כבוד, הנה שאני התם שר"ל לא היה תלמידו של ר"ח ובניו ולא היה עליו חובה כלל לומר 'הריני כפרת ר"ח ובניו', ועוד שהרי היה זה כבר הרבה אחר י"ב חודש, ועל כרחק שלא אמרה ר"ל אלא דרך כבוד. ועיי' בפנ"י קידושין ל"א שכתב שבאמירת הריני כפרת משכבו יש תועלת למת, ואם איתא שאינו אלא לשון של כבוד מה תועלת למת יש בזה. ועיי' עוד בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קנ"א ובשו"ת כנף רננה או"ח סי' ס"ג שמועלת אמירת הריני כפרת משכבו להכנס תחת אביו מדין ערבות.

ה. הנה השבו"י ח"א סי' קס"ח הוכיח כדבריו מלשון הברייתא דאמרו במותו כיצד וכו' ולא נזכר שם שחייב לקיים את צואת אביו, וכן משמע מאחי יוסף שאמרו לו אביך ציוה לפני

### מצוה לבניו ליתן ירושתו לפלוני

ז. ברעק"א (שם) הוסיף להסתפק גבי אב שציוה לבניו ליתן ממון ירושתם לפלוני אם חייבים בכך, דמחד גיסא י"ל דכיבוד אב משל אב והרי אחר שירשו הוי הממון שלהם ושוב אינם חייבים להפסיד ממונם<sup>1</sup>, ואולם מאידך י"ל דכיון דמכח אביהם בא להם הממון שוב לא הוי כ"כ של בן.

### אי כיבוד החי עדיף מכיבוד המת

ח. בשו"ת נוב"י (אה"ע סי' מ"ה) כתב, דבמת אביו וציוה לו לעשות איזה דבר ורצון אמו בהיפוך דישמע לאם, דכיבוד בחיים עדיף מכיבוד לאחר מיתה, וברעק"א קמא סי' ס"ח פליג עליו בזה<sup>2</sup>.

### צואת האב נגד רצון האם ולהיפך

ט. בדין צוואת האב כשרצון האם בהיפוך – הנה לשי' הנוב"י הנ"ל ישמע לאמו שכיבוד החי עדיף, ואולם לשי' הרעק"א יעשה מה שירצה, דהא דמי לאביו

---

מותו והפצירו בו אח"כ שיקיים את צואת אביו, ומשמע שלא היה מחוייב מן הדין לקיים את צואתו. ואולם מאידך עיי' בשו"ע"ה הל' מכירה ס"ז שנקט בפשיטות דיש בזה משום מצות כיבוד אב. ובשו"ת רעק"א סי' ס"ח כתב להסתפק בזה על פי דבריו הנזכרים לעיל, שהכיבוד של עשיית נחת רוח ומניעת צער אינו נוהג לאחר מיתה, ונראה שגם קיום צוואת אביו ואמו הוא כמו עשיית נחת רוח שזוהו נחת רוח להם שיקויים רצונם, ובהיפוך צער להם, וא"כ נראה שאין חיוב לקיים את צואת אביו מדין כיבוד אב, ולא דמי להא דמציינו גבי יתומים שמצוה עליהם לפרוע את חובות אביהם מדין כיבוד אב דשאני התם שהוא ענין של כבוד וגדולה בעצם שחושש לכבודו שיופרעו חובותיו ומשא"כ הכא שאינו אלא ענין של עשיית נחת רוח להם וזה אינו נוהג לאחר מיתה וכאמור, האמנם מדברי השו"ע סי' רנ"ג ס"ט והב"י בסי' שע"ו נראה להדיא שמחוייב לקיים את צואת אביו לאחר מותו, ואפשר שהוא בכלל מורא שצריך לירא שלא לעבור על צואתם וזה שייך גם לאחר מיתה.

ו. והנה שי' הרעק"א שהחיוב לקיים את צואת אביו הוא מדין מורא אב, והמבואר מדבריו שאף בדין מורא אב נאמר דין משל אב, והנה עיי' בשו"ת בצה"ח הנ"ל הערה ד' שהאריך להוכיח שאחר מיתה אף חיוב כיבוד הוא משל בן וזהו דלא כהרעק"א.

ז. וראייתו מדברי הב"י יו"ד סי' שע"ו וה"ל, ומצוה לומר קדיש על אמו בחיי אביו, ואם אביו מקפיד אע"פ דאמו עשתה לו צוואה לומר בשבילה קדיש כיבוד אב עדיף מכיבוד אם עכ"ל, ואם איתא כהנוב"י היה לו לומר שישמע לאביו משום שהכיבוד מחיים עדיף מכיבוד לאחר

אומר השקני מים ואמו הגרושה אומרת השקני מים דאיזה שירצה יקדים דלא שייך בזה שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך, והכי נמי במת האב דמה הפרש יש בין פירוד גירושין לפירוד מיתה. ובדין צוואת האם כשרצון האב בהיפוך – החיוב לשמוע לקול אביו דעדיף מכבוד האם<sup>ח</sup>.




---

מיתה, שהרי יש בזה נפ"מ בין הטעמים להיפוך, באם אביו מת וציוה לו לומר קדיש ואמו מקפדת, דלטעם הנוב"י ישמע לאמו ולטעם הב"י ישמע לאביו.

**ח.** הנה ד"ז מפורש בב"י הנ"ל הערה ז', והרעק"א באמת תמה בזה שהרי אחר מיתה שוב אין אמו מחוייבת לשמוע בקול בעלה ואמאי כבוד האב עדיף, וי"ל [וכע"ז בצמח דוד] שהלא חיוב הבן לשמוע לצוואת אמו הוא מחמת רצונה של אמו בחייה והרי אז היתה חייבת לבטל רצונה מפני רצון בעלה.

